

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra řízení

**ANALÝZA NEZAMĚSTNANOSTI ABSOLVENTŮ VYSOKÝCH ŠKOL A ŘÍZENÍ
ROZVOJE ZAMĚSTNANOSTI**

Bakalářská práce

Autor: Magdaléna Szabová

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Daniel Toth, Dr.

© 2012 ČZU v Praze

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Analýza nezaměstnanosti absolventů vysokých škol a řízení rozvoje zaměstnanosti“ vypracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury.

.....
Magdaléna Szabová

Poděkování:

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu bakalářské práce Ing. Mgr. Danielovi Tothovi, Dr. za odborné vedení, cenné rady a přívětivé jednání při zpracování této práce. Zároveň bych velmi ráda poděkovala všem svým blízkým za vytrvalou podporu při studiu a vysokou míru trpělivosti.

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra řízení

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Szabová Magdaléna

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Analýza nezaměstnanosti absolventů vysokých škol a řízení rozvoje zaměstnanosti

Anglický název

The Analysis of unemployment of graduates and the Social Development Management

Cíle práce

Primární cíl je stanoven jako návrh systémových opatření a organizačních inovací, které směřují do oblasti zvyšování pracovní adaptability a uplatnitelnosti absolventů vysokých škol na trhu práce. V rámci primárního cíle budou také formulovány dílčí cíle, které budou zahrnovat návrhy procesních změn a doporučení pro vybrané aktéry, které budou sloužit zvýšení aktivní zaměstnatelnosti.

Metodika

Primární metodický postup bude zahrnovat aplikaci deskriptivně-analytických přístupů v rámci rozboru časových řad za určité sledované období. V rámci dalšího metodického postupu bude aplikována metoda korelační analýzy a komparace v rámci širšího spektra sledovaných datových souborů. V praktické části bude aplikována metoda kritické explorační výzkumu a interpretace pro vybraný sociální segment.

Harmonogram zpracování

1. V prvním semestru bude formulován výzkumný problém, návrh cílů práce a metodický postup. Bude také připraven podkladový materiál k literární rešerši a zaveden výzkumný denník.
2. V druhém semestru bude připravena teoretická část (metodologie a literární rešerše). Současně bude připraven plán výzkumu a návrh postupu při verifikaci cílů nebo hypotéz.
3. Ve třetím semestru bude podle plánu realizován vlastní výzkum, sumarizace a vyhodnocení výsledků. Bude připravena praktická část diplomové práce a navrženy závěr a hodnocení výzkumu.
4. Ve čtvrtém semestru bude formulována výsledná verze textu diplomové práce. Následně bude provedena konečná kontrola textu, použitých zdrojů a vlastních závěrů.

Rozsah textové části

30 - 40 stran

Klíčová slova

Nezaměstnanost, zaměstnanost, absolventi, trh práce, znalosti, kompetence, dovednosti, sociální rozvoj, zaměstnatelnost.

Doporučené zdroje informací

BURDA, V. A KOL.: Lidské zdroje v České republice 2003, Praha, Národní vzdělávací fond, 2003, 241 str., ISBN 80-86728-06-4

JÍROVÁ, H.: Trh práce a politika zaměstnanosti, 1. vydání, Praha, Vysoká škola ekonomická, 1999, 95 str., ISBN 80-86429-41-5

KOTÝNKOVÁ, M. NĚMEC, O. Lidské zdroje na trhu práce, Praha: Professional Publishing, 2003, 199 str., ISBN 80-86419-48-7

MŠMT. Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha. Praha: ÚIV nakladatelství Tauris, 2001, 98 str., ISBN 80-211-0372-8

SOUKUP, R., VOJTĚCH, J.: Analýza profesní struktury pracovních sil v České republice z pohledu sféry vzdělávání - 2003, Praha, Národní ústav odborného vzdělávání, 2003, 82 str., ISBN 80-85188-79-3

Vedoucí práce

Toth Daniel, Ing. Mgr., Dr.

Termín odevzdání

březen 2012

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Vedoucí katedry

V Praze dne 1.3.2012

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

Souhrn

V bakalářské práci na téma „Analýza nezaměstnanosti absolventů vysokých škol a řízení zaměstnanosti“ je popisována problematika nezaměstnanosti absolventů v České republice.

První část bakalářské práce – literární rešerše, věnuje pozornost situaci na trhu práce (podmínky na trhu práce a druhy nezaměstnanosti, které se dotýkají absolventů vysokých škol) a vymezení pojmu absolvent jakož i zaměření na uplatnitelnost absolventů. Součástí je sledování příčin a faktorů působících na jejich konkurenceschopnost, uplatnitelnost a zaměstnatelnost a porovnání absolventů vysokých škol s déle pracujícími lidmi.

V další části se porovnává nezaměstnanost absolventů v České republice s nezaměstnaností v sousedním státě Rakousku. Jsou zjištěny rozdíly ve struktuře jednotlivých oborů terciárního vzdělávání. Práce interpretuje rozvíjení míry nezaměstnanosti v posledních letech v těchto dvou státech.

Klíčová slova

Nezaměstnanost, zaměstnanost, absolventi, trh práce, znalosti, kompetence, dovednosti, sociální rozvoj, zaměstnatelnost.

Summary

This thesis on “The Analysis of unemployment of graduates and the Social Development Management“ describes the problems of graduate unemployment in the Czech Republic.

The first part of this thesis – literary research-pays attention to the situation on the labour market (labour market conditions and types of unemployment that affect university graduates) and the definition of a graduate and also focuses on the employability of graduates. At the same time monitors the causes and factors affecting the competitiveness, employability and employability of graduates compared with people that have been working for a longer time.

The other part involves a comparism of graduate unemployment in the Czech Republic with unemployment in the neighboring country of Austria. Differences are found in the structure of individual fields of tertiary education. The thesis interprets the development of the unemployment rate in these two countries in recent years.

Key words

Unemployment, employment, graduates, labour market, knowledge, competencies, skills, social development, employability.

Obsah

Úvod.....	10
1. Cíl.....	12
2. Metodika	12
3. Trh práce a zaměstnanost	14
3.1. Podmínky na trhu práce	16
3.2. Druhy nezaměstnanosti týkající se absolventů.....	17
4. Absolvent VŠ.....	18
4.1. Vymezení pojmu absolvent.....	18
4.2. Evropská unie a absolventi.....	19
5. Analýza vývoje nezaměstnanosti	20
5.1. Vývoj nezaměstnanosti absolventů.....	20
5.2. Příčiny růstu nezaměstnanosti absolventů.....	21
6. Celkový pohled na problém uplatnění absolventů	21
6.1. Faktory působící na uplatnitelnost absolventů VŠ.....	22
6.2. Co je důležité pro uplatnění absolventů na trhu práce aneb kompetenční vybavenost absolventů VŠ	23
6.3. Požadavky zaměstnavatelů.....	25
6.4. Rozdíly v zaměstnaneckých podmínkách absolventů a déle pracujících lidí	25
7. Komparace ČR se státy EU.....	26
7.1. Situace absolventů VŠ na trhu práce v České republice	27
7.1.1 Struktura absolventů VŠ v České republice.....	28
7.1.2 Projekt Reflex 2010.....	32
7.1.3 Expanze vysokoškoláků v České republice	37
7.2. Uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu v Rakousku.....	39
7.2.1 Nezaměstnanost absolventů vysokých škol v Rakousku	39
7.2.3 Budoucnost absolventů vysokých škol v Rakousku.....	40

7.2.4	Struktura vysokoškolských absolventů v Rakousku	41
7.3.	Porovnání ČR s Rakouskem.....	42
8.	Příčiny a návrhy na uplatnění absolventů VŠ	44
8.1	Příčiny rozdílného uplatnění absolventů vysokých škol ve srovnávaných zemích.....	44
8.2	Návrhy na snížení nezaměstnanosti absolventů VŠ.....	45
	Závěr	47
	Seznam použitých zdrojů	49
	Seznam grafů.....	52
	Seznam tabulek	52
	Přílohy.....	53

Úvod

„Celé 20. a počátek 21. století představují pro Evropu a vyspělou část světa vůbec období velkých změn na trhu práce, ve strukturách zaměstnanosti a v růstu požadavků na dobře připravené lidské zdroje. Působí na to proměny, které přináší nové technologie a s nimi spojený růst produktivity, nové trendy v organizaci a dělbě práce. Změny, ke kterým na pracovních trzích dochází, se pochopitelně promítají do nároků a požadavků na pracovní sílu a lidské zdroje. S novými technologiemi je spojen nejen růst produktivity, ale i nové trendy v organizaci a dělbě práce. Zrychluje se úbytek málo kvalifikovaných pracovních míst a naopak roste počet míst s vyššími kvalifikačními požadavky. Společenské a ekonomické změny se tak promítají do odvětvových a profesních charakteristik pracovních míst, která jsou k dispozici na trhu práce v určité zemi v určitém čase, a do jejich kvalifikační náročnosti.“¹

Míra ekonomické aktivity mladých lidí se v jednotlivých evropských zemích odlišuje a stejně tak je rozdílné i jejich postavení na trhu práce, a to jak z pohledu zaměstnanosti, tak nezaměstnanosti. V České republice odpovídá nízké zapojení mladých mezi pracovní sílu právě s naším vzdělávacím systémem i sociokulturními zvyklostmi. Mladí lidé jsou v tuzemsku zvyklí věnovat se řadu let školní přípravě na budoucí povolání a na trh práce vstupují ve vyšším věku, po získání kvalifikace. Proto velkou roli hraje velmi nízké procento tzv. předčasných odchodů ze vzdělávání.²

„Absolventi škol proto tvoří jednu z rizikových skupin ekonomicky aktivních obyvatel, která se hůře uplatňuje na trhu práce. Jejich nezaměstnanost je výrazně ovlivněna celkovou ekonomickou situací v zemi, celkovou nezaměstnaností, stavem nabídky volných pracovních míst a stavem mezi poptávkou a nabídkou po pracovních silách.“³

„Pojem uplatnění absolventů vysokých škol chápeme ve více rovinách. Obecně jde o uplatnění v profesní činnosti. Takto obecně vymezené uplatnění má řadu znaků: jsou jimi například snadnost, resp. obtížnost, získání zaměstnání po dokončení studia, výše dosahované mzdy, uplatnění získaného vzdělání, kvalifikační náročnost práce, a také nezaměstnanost a obavy z ní. Patří k nim samozřejmě i subjektivní hodnocení možností na

¹ KOUCKÝ, J., LEPIČ M., *Vývoj kvalifikačních požadavků na pracovním trhu v ČR a v zahraničí*, s. 44

² SOUKUP, R. a kol., *Uplatnění absolventů na trhu práce – 2011*, s. 64

³ Národní ústav odborného vzdělávání, *Nezaměstnanost absolventů vysokých škol*

pracovním trhu včetně hodnocení dosahovaných mezd a uspokojení dalších aspirací v oblasti profesního uplatnění vysokoškoláků.⁴

Nezaměstnanost je pak pro jedince, kteří se snaží získat práci, příčinou frustrace, ekonomických potíží i pocitu společenské méněcennosti. Pro společnost znamená nezaměstnanost ztráty na efektivnosti a blahobytu, potřebu pomáhat lidem, kteří o práci přišli, a také nutnost potýkat se se sociálními problémy. Je zřejmé, že právě přechod ze vzdělávací do pracovní fáze života je nesmírně důležitý: absolvent je naplno konfrontován s pracovní realitou, zažívá si pracovní stereotypy a návyky – zafixované představy - o svých kariérních možnostech. Tyto vidiny a zkušenosti ve velké míře ovlivňují celý pracovní život jedince, mohou člověka vést k profesnímu růstu, či jej bránit prostřednictvím špatných vzpomínek a zážitků. Téma zaměstnanosti absolventů je tedy velmi důležitou oblastí, na niž je také třeba, při makroekonomických analýzách ekonomiky, obrátit pozornost, protože ovlivňuje budoucí celkovou zaměstnanost, nezaměstnanost i dopady na celkovou úroveň společnosti.⁵

⁴ŠIROVÁTKA, T., NEKUDA, J., VAŠINOVÁ, J., *Uplatnění absolventů Masarykovy univerzity 1997-2000 v praxi*, s. 10

⁵KUŘETOVÁ, J., *Absolventi na trhu práce EU*, s. 7

1. Cíl

Bakalářská práce se zaměřila na absolventy vysokých škol, kteří se setkávají s neúspěchy na trhu práce. Primární cíl je zde stanoven jako návrh systémových opatření a organizačních inovací, které směřují do oblasti zvyšování pracovní adaptability, konkurenceschopnosti a uplatnitelnosti absolventů vysokých škol na trhu práce. V rámci primárního cíle budou také formulovány dílčí cíle, které budou zahrnovat návrhy procesních změn a doporučení pro vybrané aktéry, které budou sloužit k zvýšení zaměstnanosti rizikové skupiny. Cílem práce bude zjistit objektivní příčiny ztíženého přístupu k zaměstnání absolventů, jakož i představit faktory, které ovlivňují jejich proces začleňování se na trh práce. Podrobně budou analyzovány vztahy mezi dosaženým vzděláním a podmínkami na trhu práce, kterými absolventi čelí. Neméně důležitou součástí práce bude představení návrhu konkrétního doporučení ke zlepšení zaměstnatelnosti absolventů, jako specifické skupiny na trhu práce.

V teoretické části práce vymezuje obecné pojmy nezaměstnanost a absolvent vysoké školy. Je zde vyjádřena příčina růstu nezaměstnanosti „čerstvých“ absolventů a též představeny základní faktory ovlivňující vstup absolventů na pracovní trh. Je zde popsán vývoj v zaměstnatelnosti absolventů vysokých škol v čase, a také porovnána situace v zaměstnaneckých podmínkách déle pracujících lidí a dané skupiny bez praxe. Pro objektivní sledování uplatnitelnosti absolventů na trhu práce je důležité si uvědomit požadavky zaměstnavatelů, které tato práce rovněž obsahuje.

V druhé části bakalářské práce dochází k porovnání diferencí absolventů vysokých škol České republiky se sousedním státem Rakouskem. Vymezily se dílčí rozdíly absolventů vysokých škol ve dvou ekonomicky a strukturálně podobných státech, které jsou členy Evropské unie. Je zde posouzena uplatnitelnost na trhu práce v těchto členských státech.

Závěrem této kvalifikační práce je shrnutí daných poznatků, zhodnocení cílů a návrh na zlepšení situace nezaměstnanosti absolventů vysokých škol v České republice.

2. Metodika

Práce se zabývá situací na trhu práce. Je zde vymezen pojem absolvent, struktura absolventů a řešení problematiky nezaměstnanosti absolventů v rámci EU. V práci je

vymezen fakt, co mohou sami absolventi nabídnout svým budoucím zaměstnavatelům a také jaké mají požadavky zaměstnavatelé. Nedílnou součástí je situace a podmínky na trhu práce, kam absolventi vysokých škol směřují. Rovněž je zde popsáno opatření a řešení nezaměstnanosti institucemi Evropské unie; jaké stanovisko zaujímá Evropská unie a jaký důraz klade na tuto problematiku? Jsou zde analyzovány důvody nezaměstnanosti a rozdíly v zaměstnaneckých podmínkách absolventů a déle pracujících lidí. V práci jsou dále vymezeny druhy nezaměstnanosti, které mohou postihnout cílovou skupinu. Další část je věnována trhu práce, na nějž absolventi přicházejí, a tomu, co tento trh může nabídnout absolventům. Zjistilo se, jaké obory jsou více a méně uplatnitelné na trhu práce.

V praktické části je porovnávána Česká republika se zemí Evropské unie, konkrétně Rakouskem. Zde jsou zjišťovány, pomocí grafů a tabulek vypracovaných v programu Microsoft Excel, výsledky míry nezaměstnanosti absolventů, jakož i oborová struktura shodná v obou státech. V této práci se představila i rozdílnost mezi úrovní vysokého školství (bakalářské, magisterské, doktorandské).

Práce vznikla na základě prostudování uvedené literatury a dalších zdrojů, a jejich následným porovnáváním. Většina dat jsou stažena z oficiálních internetových stránek Evropské komise, českého statistického úřadu a statistického úřadu Rakouska.

Je zde interpretován výsledek výzkumu Reflex 2010 pro vybraný sociální segment, kde sami absolventi vybraných vysokých škol odpovídají podle vlastních zkušeností na dané otázky a problematiku. Tento rozvojový projekt se tedy zabývá přechodem absolventů vysokých škol na trh práce a hodnocením vzdělání, které tito absolventi získali na vysoké škole. V této práci je trh práce viděn z jiného pohledu na problematiku nezaměstnanosti absolventů, a to z pohledu přímo aktérů, kterých se tyto obtíže týkají. Je zde interpretován podíl vysokoškoláků na pracovním trhu ČR oproti jiným rozvinutým zemím a charakterizován potenciální vývoj růstu počtu absolventů v Rakousku.

Na závěr jsou zhodnoceny příčiny a dopady nezaměstnanosti absolventů vysokých škol v obou ekonomicky vyspělých státech. Jsou posouzeny příčiny rozdílného uplatnění absolventů vysokých škol ve srovnávaných zemích. Nedílnou součástí je i snaha o návrhy opatření na snížení nezaměstnanosti absolventů vysokých škol a především vyjádření doporučení mladým absolventům pro lepší uplatnitelnost a konkurenceschopnost na trhu práce. Tato teze je ukončena celkovým souhrnem zjištěných informací a výčtem čerpané knižní a internetové literatury.

3. Trh práce a zaměstnanost

Současná literatura a analýzy se zaměřují spíše na jednotlivá témata a problematiku absolventů na trhu práce nepojímají v celé její šíři. Často se provádí různé statistiky hodnocení státních makroekonomických nástrojů k ovlivnění zaměstnanosti a nezaměstnanosti. V oblasti školství se spíše obecně doporučuje zvyšování průměrného stupně vzdělání a rozšíření odborného vzdělání na úkor všeobecného. Prvním z větších pokusů o uchopení tohoto tématu je publikace *Transitions from Education to Work in Europe, The Integration of Youth into EU Labour Markets* od autorů Waltera Müllera a Markuse Gangla⁶. Tato publikace ovšem sleduje situaci před rozšířením EU o nových 12 členských zemí z let 2004 a 2007 a také již nereflektuje nejnovější změny, ke kterým došlo na evropském trhu práce. Je mnoho publikací, které zachycují problematiku zaměstnanosti a ukazují na fakt, že nezaměstnanost je součástí tržní ekonomiky. Prakticky všechny pokusy dlouhodobě či natrvalo eliminovat nezaměstnanost byly marné. Některé ekonomické teorie (většina) se shodují na tom, že určitá nižší míra nezaměstnanosti (přirozená míra nezaměstnanosti) je v pořádku, neboť jde např. o frikční nezaměstnanost, která je dobrovolná. Naopak nulová míra nezaměstnanosti je dost sci-fi a nebyla by pro ekonomiku žádoucí. Společnost se snaží nezaměstnanost snížit, ale to trvalo vždy jen krátkodobě, po nějaké době zase vzrostla. Vážným problémem se stává růst podílu nezaměstnaných nad 6 měsíců. Především u skupiny nezaměstnaných déle než jeden rok dochází k rezignaci a nespolupráci s úřadem práce. Velkou roli hraje ztráta vlastní sebedůvěry i pochybnosti zaměstnavatelů o jejich kvalifikaci. Vztahem mezi psychickým zdravím a nezaměstnaností se zabýval zejména Brenner. Podle jeho výsledků, které jsou ovšem sporné (byly mnohokrát diskutovány jak věcně, tak co se týče použité metodologie), se simultánně se změnou míry nezaměstnanosti mění i míra psychických onemocnění a potíží. Důvodem je, jak konstatují Fryer a Payne, vyšší průměrná úroveň napětí a negativních pocitů a nižší úroveň štěstí a životního uspokojení u nezaměstnaných osob. Jahodová poznamenává, že tato psychická deprivace je vysvětlována obvykle náhlým

⁶ MÜLLER, Walter, GANGL, Markus, *Transitions from Education to Work in Europe. The Integration of Youth into EU Labour Markets*.

poklesem životní úrovně a chudobou po vyčerpání nároků na podporu z titulu pojištění pro případ nezaměstnanosti.⁷

Proč je nezaměstnanost v naší společnosti tak skličujícím zážitkem i přesto, že stát umožňuje přežití i bez příjmů ze zaměstnání?

V naší kultuře má práce hluboké zakotvení jak v uspořádání společnosti, tak i v psychice člověka, i když není shody v tom, proč je pro člověka důležitá. Proto je především u absolventů důležité najít si práci co nejdříve, aby splnili požadavky společnosti. Freund říká, že práce je pouto, které nás váže k realitě. Jestliže nemáme povinnost ráno vstát a jít do práce, pak se ocitáme v nebezpečí, že se nás zmocní fantazie a emoce. Avšak je třeba podotknout, že v naší kultuře není důležitá pouhá práce, ale placená činnost neboli práce v zaměstnání. Většina lidí přiznává, že jejich práce je monotónní, rutinní a že jim nepřináší žádné vnitřní uspokojení, ale přesto si žádný z nich nepřeje být nezaměstnaným. Jedinec se musí vyrovnat nejen se samotnou ztrátou zaměstnání a následné finanční tísní, na kterou nebyl připraven, ale musí se také vyrovnat s řadou negativních vlivů, které vznikají ze strany vnějšího okolí. Je zde silný společenský tlak na to, aby nezaměstnaný věnoval co nejvíce energie a času na hledání práce. Jestliže je v tom neúspěšný, roste jeho osobní pocit viny a deprese stejně jako pocit jeho okolí, že s ním není něco v pořádku. Současně je veřejné mínění toho názoru, že by nezaměstnaní měli být „realitější“ a přijmout zaměstnání i za horších platových podmínek. Především absolventi vysokých škol, kteří nemají praxi, by měli akceptovat jakoukoliv práci a jakoukoliv mzdu a dát jí přednost před dávkami sociálního státu. Cohen podotýká, že pro zaměstnanou populaci je snazší vyhnout se konfrontaci s realitou možné ztráty svého zaměstnání vírou, že nezaměstnanost je samotné nemůže postihnout.⁸

Zvláštní skupinou, která se při registrování uchazeče na úřadu práce speciálně sleduje, jsou osoby mladistvé a absolventi. Tvoří skupinu osob, které obtížně hledají práci a mají větší riziko ztráty práce, opakované nezaměstnanosti a dlouhodobé nezaměstnanosti. Za rizikové skupiny na trhu práce jsou tedy považovány: fyzické osoby se zdravotním postižením, fyzické osoby do 20 let věku, absolventi škol, uchazeči společensky nepřizpůsobiví, nekvalifikovaní uchazeči, fyzické osoby pečující o děti do věku 15 let,

⁷ MAREŠ, P., *Nezaměstnanost jako sociální problém*, s. 35

⁸ MAREŠ, P., *Nezaměstnanost jako sociální problém*, s. 40

těhotné ženy, kojící ženy a matky do devátého měsíce po porodu, fyzické osoby starší 50 let, dlouhodobě nezaměstnaní.⁹

Podíváme-li se na míru nezaměstnanosti rizikových skupin osob optikou konceptu pracovní kariéry, ukáže se, že tyto osoby snadněji než jiné ztrácejí zaměstnání a nacházejí spíše zaměstnání na sekundárním trhu práce, zaměstnání s méně jistou budoucností.

„Zaměstnatelnost vysokoškoláků – tedy jejich schopnost získat a udržet si práci – je v rozvinutých zemích světa do značné míry ovlivněna celkovou ekonomickou situací země a s ní související úrovní kvalifikačních požadavků na pracovním trhu.“¹⁰

„Pro posouzení uplatnění vysokoškoláků je ovšem vedle samotné zaměstnatelnosti důležitá rovněž kvalifikovanost práce, kterou vykonávají. Souvisí to nejen s tím, kolik vysokoškoláků se o práci uchází, ale také jaká pracovní místa a povolání jsou vlastně na pracovním trhu k dispozici.“¹¹

3.1. Podmínky na trhu práce

Historie sociálních systémů v Evropě předurčuje trh práce k zachování vysoké sociální jistoty obyvatel, proto je evropský pracovní trh hodně rigidní. Aby se zpružnil pracovní trh, političtí představitelé se snaží o skloubení těchto dvou přístupů, sociální bezpečnosti (security) a pružnosti pracovního trhu (flexibility), z čehož vznikl nový přístup nazvaný flexicurity, česky flexikurita.

Evropská unie se tímto původně dánským systémem tedy inspirovala a snaží se vytvořit podobné podmínky napříč všemi členskými zeměmi. K dosažení flexikurity je možné použít několik cest, mezi nimi jsou například zvýšení flexibility v „okrajových“ oborech a tématech, tedy snížit asymetrii standardní pracovní kontrakty do pracovního práva; vhodné sociální pojištění a následná podpora při přechodu do nového zaměstnání, incentivy ke vstupu do zaměstnání.

EU samozřejmě ponechává na jednotlivých zemích, aby vybraly vhodné nástroje pro zavedení systému flexikurity podle svých národních podmínek a zvyklostí. Proto fungují různé způsoby trhu práce.

⁹ BUCHTOVÁ, B., *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*, s. 90

¹⁰ ZELENKA, M., KOUCKÝ, J., *Postavení vysokoškoláků a uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu 2010*, s. 2

¹¹ ZELENKA, M., KOUCKÝ, J., *Postavení vysokoškoláků a uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu 2010*, s. 4

Je to systém, který funguje relativně krátkou dobu a není osvědčeno, že by byl vhodný a univerzálním systémem pro každou ekonomiku. Například to, co vyhovuje Dánsku, nemusí vyhovovat Rumunsku.¹²

3.2. Druhy nezaměstnanosti týkající se absolventů

Nezaměstnanost lze rozlišovat podle délky jejího trvání na krátkodobou (do 12 měsíců), dlouhodobou (12-24 měsíců) a velmi dlouhodobou (nad 24 měsíců). Výše nezaměstnanosti, kterou poprvé popsal M. Friedman, se dlouhodobě pohybuje okolo tzv. přirozené míry nezaměstnanosti. To je taková nezaměstnanost, která nastává při rovnováze trhu práce (poptávané množství práce se rovná nabízenému množství práce při dané mzdové sazbě). Dalšími druhy nezaměstnanosti, které se dotýkají absolventů vysokých škol, jsou frikční a strukturální nezaměstnanost. Frikční nezaměstnanost je tvořena krátkodobě nezaměstnanými, tj. absolventů, kteří vstupují poprvé na trh práce. Tato nezaměstnanost je dobrovolná a převážně krátkodobá. V případě osob nově vstupujících na trh práce jde o dobu, v níž nacházejí své první zaměstnání. V anglickém jazyce se tyto osoby nazývají „lidé mezi dvěma zaměstnáními“ (people between two jobs), čímž se akcentuje přechodnost tohoto stavu.¹³

Strukturální nezaměstnanost vzniká v důsledku nerovnováhy mezi nabídkou práce a poptávkou po práci na trhu, kde se mohou absolventi setkat s problémem uplatnění kvalifikací dosažených ve vzdělání. Ekonomika neustále prochází strukturálními změnami, kde některá odvětví zažívají rozmach a jiná upadají. A toto je velké riziko pro absolventy, kteří začali studovat daný obor, když byla po něm poptávka. Ale když se stanou absolventy, současná ekonomika preferuje odlišné odvětví. Strukturální nezaměstnanost velmi ovlivňuje strnulost mzdových sazeb a vysoká pracovní právní ochrana zaměstnanců, která tak ztěžuje jejich mobilitu.¹⁴

„Paradoxem strukturální nezaměstnanosti je, že do ní mohou (dlouhodobě) upadnout i vysoce kvalifikovaní pracovníci, jejichž kvalifikace v důsledku změn výroby ztrácí na trhu práce smysl a není nadále potřebná. Někteří autoři konstatují, že strukturální

¹² KUŘETOVÁ, J., *Absolventi na trhu práce EU.*, s. 45, 46

¹³ MAREŠ, P., *Nezaměstnanost jako sociální problém*, s. 17

¹⁴ BARTÍKOVÁ a kol., *Dlouhodobá nezaměstnanost a hystereze na pracovních trzích*, s. 2,3

nezaměstnanost, spojující současně vysokou nezaměstnanost a nedostatečnou nabídku kvalifikované pracovní síly pro volná místa, je charakteristická pro vyspělé země.¹⁵

Při recesi ekonomiky, kde klesá produkce, a firmy propouštějí zaměstnance, se může absolventů dotknout i cyklická nezaměstnanost. O cyklické nezaměstnanosti hovoříme, je-li celková poptávka po práci nízká.

4. Absolvent VŠ

4.1. Vymezení pojmu absolvent

Absolventi jsou osoby, které úspěšně ukončily studium nejdéle před dvěma roky, maximálně do věku 30 ti let. Absolventi škol, pokud již nevykonávají práci, se hlásí do evidence Úřadu práce (ÚP) podle místa svého trvalého bydliště, tzn., že se mohou objevit jako nezaměstnaní v jiném okrese, než v jakém studovali, což je obvyklé zejména u absolventů vysokých škol. Jsou obtížně zařaditelní, protože nemají žádnou nebo jen malou pracovní zkušenost.¹⁶

Absolventi vysokých škol dosahují nejvyššího stupně vzdělávací soustavy. V současné době existují tři stupně vysokoškolského studia: bakalářské, magistersko/inženýrské a postgraduální. Magistersko/inženýrské studium je v podstatě nástupcem standardního druhu studia platného před rokem 1989 a trvá zpravidla 5 let. Postgraduální studium nahrazuje dřívější vědeckou a odbornou přípravu a mohou v něm studovat ti, kteří absolvovali magistersko/inženýrské studium. Jeho délka trvání (u interního typu studia) je obvykle 3 roky. Bakalářské studium je nový, kratší typ studia, který má za cíl rozšířit nabídku terciárního vzdělávání u nás. Obvyklá délka trvání jsou 3 roky, jeho absolventi mohou vstoupit do magistersko/inženýrského studia a za dva roky složit státní závěrečnou zkoušku magistersko/inženýrskou. Studium je ukončeno již zmíněnou státní závěrečnou zkouškou (jejíž součástí je i diplomová práce) a obdržáním diplomu.¹⁷

Tato práce se zaměřuje tedy na absolventy terciárního sektoru. Terciárním sektorem vzdělávání se rozumí všechny typy státem uznaného vzdělávání občanů V terciárním sektoru se dosahuje nejvyšších stupňů vzdělání, jeho úroveň tedy značně ovlivňuje kvalitu

¹⁵ MAREŠ, P., *Nezaměstnanost jako sociální problém*, s. 19, 20

¹⁶ MISKOLCZI, M., *Analýza nezaměstnanosti mladistvých a absolventů v krajích ČR*, s. 1, 2

¹⁷ Zákon č. 172/1990 Sb., o vysokých školách

života celé společnosti. Má dokonce zásadní vliv na celou vzdělávací soustavu, neboť učitelé pro všechny stupně škol jsou vzdělávání právě v tomto sektoru. Instituce terciárního vzdělávání jako jeden ze základních prvků infrastruktury regionu a státu poskytují služby i ostatním občanům. To znamená, že mimo jiné nabízejí vzdělání formou specializačních, inovačních, rekvalifikačních, jazykových a dalších kurzů v rámci celoživotního vzdělávání.¹⁸

4.2. Evropská unie a absolventi

Zesílení zájmu Evropské unie o problematiku mladých lidí nastalo až v nedávné době. Přestože Evropský sociální fond, jehož úkolem bylo mimo jiné podporovat zaměstnanost, byl založen již Římskou smlouvou z roku 1958, jeho využívání nebylo téměř směřováno na mladé lidi – tato kategorie jednoduše nebyla označena jako kategorie se speciálními požadavky a specifickými problémy.

První zmínka o nutnosti koordinace tématu mladých lidí se objevuje až v Maastrichtské smlouvě. Novým podnětem pro koordinaci aktivit zaměřujících se na mladé lidi byla Bílá kniha o mládeži, která byla přijata v listopadu 2001. Obsahovala návrh členským zemím zvýšit kooperaci ve čtyřech hlavních oblastech: participace, informovanost, dobrovolnictví a zvýšení znalostí mladých lidí. Přinesla také návrh brát v potaz mladé lidi i v jiných oblastech, například při provádění politiky zaměstnanosti, sociální či vzdělávací politiky, protidiskriminační politiky. Na základě Bílé knihy ustanovila Rada rámec pro kooperaci členských států v problematice mladých lidí. V roce 2005 byl aktualizován na základě „Paktu mládeže“ (Youth Pact), jenž je už součástí obnovené Lisabonské strategie – členské země tedy musejí podávat, stejně jako z ostatních oblastí národního rámce plnění Lisabonské strategie, zprávy o pokroku ve vzdělání a zaměstnávání mladých lidí.¹⁹

Jedním z velkých přínosů Evropské unie je strukturovaný dialog, který EU vede různými způsoby s mladými lidmi a těmi, kdo ve státech vytváří sociální politiku a politiku vůči mladým lidem. V tomto ohledu může do budoucna poskytnout dialog cenné

¹⁸MŠMT. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*, s. 63

¹⁹KUŘETOVÁ, J., *Absolventi na trhu práce EU*, s. 54

informace, v tuto chvíli jsou ovšem jeho výsledky poměrně malé (není dostatečně zveřejňován).

Dá se říci, že Evropská unie považuje mladé lidi za skupinu, jíž je třeba věnovat zvláštní pozornost. Problémem ovšem je, že tento důraz se objevil až v posledních letech, kdy už je těžké začlenit koncept mládeže do již stávajících politik a programů, a tak se z něj stalo průřezové téma, jež se instituce EU teprve učí zařadit do své agendy.²⁰

5. Analýza vývoje nezaměstnanosti

5.1. Vývoj nezaměstnanosti absolventů

Na počátku ekonomické transformace, kdy měli zaměstnavatelé značné starosti vyrovnat se s nastalými změnami, byli absolventi bez praktických zkušeností většinou přítěží.²¹

Počátkem 90. let se nezaměstnanost stala společným problémem členských zemí Evropské unie. Nezaměstnanost se však začala projevovat od počátku 70. let a přispívaly k ní demografické faktory, protože počet osob hledajících práci narůstal, zatímco počet pracovních míst stagnoval. Výjimku tvořila druhá polovina 80. let, kdy došlo k rychlejší tvorbě pracovních míst. Avšak počátkem 90. let se nezaměstnanost začala znovu zvyšovat a navíc se vytvořila nezaměstnanost s vysokým podílem dlouhodobě nezaměstnaných.

Období let 1960 – 1973 se vyznačovalo vysokou mírou ekonomického růstu. Vykazovalo se nízkým vytvářením pracovních míst a nezaměstnanost byla relativně stabilní. V dalším časovém úseku 1974 – 1985 došlo k poklesu míry ekonomického růstu a ke stagnaci zaměstnanosti. Působením demografických faktorů však rostly pracovní zdroje a následkem byl stálý růst míry nezaměstnanosti. Následující období do roku 1990 rostla zaměstnanost o 1,3 % ročně díky zvýšením počtu pracovních míst a míry ekonomického růstu. Od roku 1991 se míra ekonomického růstu podstatně zpomalovala a v důsledku recese ekonomiky došlo k poklesu počtu pracovních míst. V průběhu let 1995 až 2001 bylo vytvořeno 12 milionů pracovních míst.

Evropská ekonomika nedokázala od počátku 70. let až do poloviny 90. let čelit růstu pracovních zdrojů, a proto počátek růstu nezaměstnanosti sahá právě až do 70. let.

²⁰ KUŘETOVÁ, J., *Absolventi na trhu práce EU*, s. 54, 55

²¹ KELLER, J., *Soumrak sociálního státu*, s. 63

Prakticky všechny evropské systémy podpory v nezaměstnanosti čelí dnes hlavnímu problému. Tím je již zmíněná orientace na krátkodobou nezaměstnanost, která z velké části vysvětluje prudký nárůst počtu těch, kteří nemají na podporu nárok.²²

5.2. Příčiny růstu nezaměstnanosti absolventů

Druhá polovina devadesátých let a počátek nového tisíciletí přinesla rychlý nárůst nezaměstnanosti v české ekonomice. Zejména od roku 1997 se výrazně zhoršila situace na trhu práce, na kterém docházelo ke stále většímu růstu nezaměstnanosti a omezování zaměstnanosti. Problémy najít práci měli především absolventi, zdravotně postižené osoby, ženy po mateřské dovolené a jiné. Začaly se také ve větší míře projevovat regionální rozdíly a vyšší počet dlouhodobě nezaměstnaných. Ani oživení ekonomiky po roce 1999 nepřineslo snížení nezaměstnanosti, která se udržovala na stejné úrovni a dokonce ještě vzrostla. Důvody nárůstu nezaměstnanosti především u absolventů je zvyšování konkurence, malý počet volných pracovních míst, vysoké náklady na pracovní sílu a další.²³

Míra nezaměstnanosti absolventů je závislá především na ekonomické situaci ve státě a celkové nezaměstnanosti. Absolventi škol jsou záporným vývojem na trhu práce ohroženi více než ostatní pracovníci. Míra nezaměstnanosti absolventů je tedy vždy vyšší než průměrná míra nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti absolventů reflektuje stav mezi poptávkou a nabídkou po pracovních silách jak z hlediska regionálních rozdílů na trhu, tak z pohledu struktury profesí.²⁴

6. Celkový pohled na problém uplatnění absolventů

Přechod ze studijního života do světa práce je významnou životní etapou, která důležitým způsobem ovlivňuje nejenom budoucí pracovní kariéru, ale i celkovou kvalitu života. Absolventi škol jsou skupinou, které je třeba věnovat zvýšenou pozornost a péči, i když v současné době nepatří na trhu práce mezi ty nejohroženější. Celkový přístup k práci a motivaci se zapojovat do pracovního života zapříčiňuje způsob a rychlost nalezení

²² KELLER, J., *Soumrak sociálního státu*, s. 23

²³ HAVRÁNKOVÁ, I., *Nezaměstnanost a její vývoj v ČR*, s. 42, 43

²⁴ HAVRÁNKOVÁ, I., *Nezaměstnanost a její vývoj v ČR*, s. 53

vhodné pracovní nabídky a též, zda je absolvent při hledání zaměstnání úspěšný či naopak.²⁵

Trh práce je místem, kde dochází ke střetu nabídky a poptávky po pracovní síle, a tedy i k porovnání požadavků a nároků zaměstnavatelské sféry se skutečným charakterem a kvalitou disponibilní pracovní síly. Počáteční kvalita nastupující zaměstnanecké síly, spočívající jednak ve vybavenosti absolventů potřebnými znalostmi, schopnostmi a dovednostmi, jednak v připravenosti mladých lidí plnohodnotně se začlenit do pracovního procesu a dále se vzdělávat, je determinována zejména charakterem školní přípravy. Vzdělávací systém tak působí jako významný faktor předurčující budoucí uplatnitelnost (zaměstnatelnost) absolventů škol²⁶

6.1. Faktory působící na uplatnitelnost absolventů VŠ

Na proces hledání uplatnění na pracovním trhu působí řada faktorů, které mohou způsobit nezaměstnanost. Intenzitu zaměstnanosti určuje například vztah mezi cenou pracovní síly a kapitálu, vývoj technologií, rozložení zaměstnanosti v jednotlivých sektorech apod. Dopad jednotlivých faktorů na intenzitu zaměstnanosti je obtížné stanovit jednotlivě, proto se sleduje souhrnný vztah mezi růstem hrubého domácího produktu a růstem zaměstnanosti, vyjádřený intenzitou zaměstnanosti.²⁷

Vzdělávací systém výrazným způsobem determinuje počáteční kvalitu nastupující pracovní síly, spočívající jednak ve vybavenosti absolventů potřebnými znalostmi, schopnostmi a dovednostmi, jednak v připravenosti mladých lidí plnohodnotně se začlenit do pracovního procesu a dále se vzdělávat. Vzdělávací systém tak působí jako významný faktor předurčující budoucí uplatnitelnost (zaměstnatelnost) absolventů škol.²⁸

Aby byl přechod absolventů ze školy na trh práce co nejplynulejší, je především nezbytné, aby schopnosti, dovednosti a znalosti absolventů nabyté v průběhu vzdělávání byly v souladu s požadavky a potřebami zaměstnavatelů. Zároveň je důležité, aby budoucí absolventi měli možnost získat konkrétní představy o světě práce a o možnostech svého uplatnění, aby byli podněcováni aktivně se zapojit do světa práce a aby jim v otázkách

²⁵ BURDOVÁ, J., PATEROVÁ, P., *Potřeby zaměstnavatelů a připravenost absolventů škol – šetření v zemědělské sféře*, s. 3

²⁶ BURDOVÁ, J., PATEROVÁ, P., *Potřeby zaměstnavatelů a připravenost absolventů škol – šetření v zemědělské sféře*, s. 3

²⁷ KOTÝNKOVÁ M., NĚMEC O., *Lidské zdroje na trhu práce.*, s. 131

²⁸ BURDA, V. a kol.: *Lidské zdroje v České republice 2003*, s. 72

kariérového rozhodování (volbě další vzdělávací dráhy, profese a povolání) byla poskytována patřičná informační podpora, tak aby žáci byli schopni zodpovědně se rozhodnout při výběru oboru i školy.²⁹

Absolventi škol je určitá skupina obyvatel, kterým vstup na trh práce omezují právě problémy vznikající z pracovní nezkušenosti a neochota přijímat odpovědnost.

Hlavními faktory, které vedou k neúspěchu absolventů, jsou:

- absence profesních dovedností
- nedostatek / absence předchozí praxe
- ireálná očekávání
- disproporce vzdělanostní struktury a volných pracovních míst
- nízká míra dosaženého vzdělání³⁰

6.2. Co je důležité pro uplatnění absolventů na trhu práce aneb kompetenční vybavenost absolventů VŠ

Úspěšnost vstupu absolventů na trh práce je ovlivněn i tím, zda přicházejí na trh práce dostatečně vybaveni potřebnými kompetencemi. Role školní přípravy je tedy kromě odborných znalostí umožňovat získání i klíčových kompetencí (tzn. znalosti, schopnosti a dovednosti). Jako reálná se rovněž ukazuje šance získat zaměstnání i v návaznosti na předchozí praxi či stáž u dané firmy. To souvisí se skutečností, že ačkoli při přijímání absolventů hrají z hlediska zaměstnavatelů největší roli ochota dále se vzdělávat, dosažené vzdělání, komunikativnost či celková přizpůsobivost, do značné míry je významná i předchozí praxe. V případě, že určité pracovní zkušenosti získá absolvent prostřednictvím stáže, brigády či praxe přímo v dané firmě, zaměstnavatel má možnost blíže se seznámit s jeho kompetencemi i osobními vlastnostmi (jako je například celkový přístup k práci, pečlivost, svědomitost apod.), což může vést k větší ochotě nabídnout absolventovi trvalejší pracovní uplatnění.³¹

O úspěšnosti absolventů vysokých škol na trhu práce může do jisté míry vypovídat shoda mezi vykonávaným zaměstnáním a odborností jakou absolvent získal absolvováním příslušného oboru studia. Z pohledu absolventů dominuje jako důležitá kompetence

²⁹ KALOUSKOVÁ, P., *Potřeby zaměstnavatelů a připravenosti absolventů škol – šetření v terciární sféře*, s. 7

³⁰ KOTÝNKOVÁ, M., NĚMEC, O., *Lidské zdroje na trhu práce*, s. 154

³¹ KALOUSKOVÁ, P., *Potřeby zaměstnavatelů a připravenosti absolventů škol – šetření v terciární sféře*, s. 8

k samostatnosti. Vyšších hodnot je dosahováno také v případě kompetence k řešení problému, kompetence k aktivnímu přístupu a kompetence k výkonnosti. Za kompetence s nižší významností pro výkon jejich zaměstnání absolventi považují kompetenci k podnikavosti, kompetenci k uspokojování zákaznických potřeb a kompetenci ke komunikaci v cizích jazycích bez ohledu na typ školy.

Vysoká škola, ani případná absolvovaná praxe nemůže absolventa zcela připravit na výkon jeho zaměstnání. Absolvent potřebuje pro bezproblémový výkon jistou dobu na zapracování.³²

K dosažení žádoucího ekonomického růstu je nezbytné nejprve investovat prostředky do samotného lidského kapitálu. Z pohledu teorie lidského kapitálu lze tudíž říci, že lidé do sebe investují nikoli pro účely svého současného užitku, ale pro získání určitého peněžního či nepeněžního zisku v budoucnosti. Dle Garcia-Aracil (2004) lze tudíž konstatovat, že vzdělávání je významnou investicí do lidského kapitálu, neboť umožňuje jedincům učit se a osvojovat si dovednosti, které budou následně zásadním způsobem formovat jejich chování, přesvědčení a roli ve společnosti.³³

Za zmínku stojí též jeden z nejvýznamnějších ekonomů Garry S. Becker, který se zabýval teorií lidského kapitálu. Podrobněji vysvětluje lidský kapitál v jednom z jeho mnoha paperů a to „Human Capital, Fertility, and Economic Growth“.

Dle výsledku studie CHEERS, která sledovala komparace osvojené a vyžadované úrovně kompetencí absolventů VŠ, bylo uváděno, že absolventi mají nižší úroveň osvojených kompetencí, než jaké by byly zapotřebí pro jejich práci. Mezi nejméně osvojené kompetence absolventi řadí především aplikační a metodologické kompetence. Zaměstnatelé dnes skutečně potřebují především absolventy s rozvinutými nejen organizačními či socio-emocionálními, ale také s participativními kompetencemi, kteří jsou schopni pracovat v týmu, navzájem komunikovat, učit se apod.³⁴

Pozice mladých absolventů se na současném trhu práce mění. Ve většině evropských zemí bylo tradičně vysokoškolské vzdělání spolu s teoretickými a specifickými znalostmi klíčem k dosažení vysoké profesní pozice. Díky velké dynamice moderního trhu a důsledku velkého množství absolventů VŠ na trhu práce vznikla nová situace, která

³² GOTTVALD, J. a spol., *Uplatnitelnost absolventů vybraných vysokých škol*

³³ SMEJKAL, J., *Kompetenční vybavenost absolventů VŠ*

³⁴ KUŘETOVÁ, J., *Absolventi na trhu práce EU*

vyžaduje absolventy především s participativními, metodologickými, generickými a socio-emocionálními kompetencemi.

6.3. Požadavky zaměstnavatelů

Představy a očekávání týkající se školského systému představují jeden z významných aspektů šetření názorů a potřeb zaměstnavatelů. Zaměstnavatelé zhruba ve stejné míře jako profesní (odborné) dovednosti vyžadují u svých pracovníků i klíčové kompetence a zároveň jen mírně preferují široké profesní dovednosti před hlubokými a úzkými profesními dovednostmi. Tedy zaměstnavatelé vyžadují nejenom potřebnou odbornost, ale také schopnosti a dovednosti, které jsou spíše než s konkrétní profesí svázány s obecně uplatnitelnými kompetencemi daného pracovníka. Požadavky na jednotlivé kompetence jsou obecně přímo úměrné zvyšující se úrovni dosaženého vzdělání. Z hlediska všech vzdělanostních skupin má prioritní význam ochota učit se, být otevřen novým poznatkům, schopnost nést zodpovědnost, řešit praktické problémy a rozhodovat se. Značný význam je přikládán rovněž rozvinutým komunikačním schopnostem (je chápáno nejen jako ústní a písemný projev, ale i celkový způsob vystupování, schopnost prezentace a umění jednat s lidmi. V poslední době se hledá i schopnost pracovat v týmu, samostatná a kreativní práce, samostatné myšlení. Zaměstnavatelé rovněž oceňují pracovitost a ochotu pracovat. Zaměstnavatelé často zdůrazňují, že z hlediska úspěšného začleňování absolventů do světa práce je nesmírně důležité, aby studenti byli vybavováni co možná nejaktuálnějšími odbornými kompetencemi a především aby byli schopni své teoretické znalosti uplatňovat v praxi. Jedním z mnoha požadavků zaměstnavatelů je i schopnost aktivně používat cizí jazyk. Problém by jim neměla dělat běžná komunikace. Jako samozřejmost u absolventů VŠ vidí zaměstnavatelé všeobecný přehled jakožto i přehled o politickém a ekonomickém dění.³⁵

6.4. Rozdíly v zaměstnaneckých podmínkách absolventů a déle pracujících lidí

Absolventi nejsou ohroženi pouze nezaměstnaností jako takovou. Jejich zaměstnanecké podmínky bývají jiné než u déle pracujících lidí, aniž by to bylo jakýmkoli vyjádřením diskriminace. Nejmarkantnější rozdíly jsou v typu a délce kontraktu a také v

³⁵ BURDOVÁ, J., PATEROVÁ, P.: Potřeby zaměstnavatelů a připravenost absolventů škol – šetření v zemědělské sféře, s. 6, 20

tom, jak vysoce kvalifikovanou práci zaměstnanci vykonávají. Obojí má negativní dopad na nezaměstnanost absolventů:³⁶

Absolventi mají často tendenci akceptovat pracovní smlouvy na dobu určitou nebo pracovní pozice, které neodpovídají jejich kvalifikaci. To také souvisí s malou zkušeností absolventů – vzhledem k tomu, že ještě neví, co přesně očekávat od různých zaměstnání, prostě je zkoušejí, nebo si sami nedokážou říct o lepší podmínky pracovní smlouvy. Nestabilita v zaměstnání potom směřuje k vyšší nezaměstnanosti způsobenou obdobími hledání nové práce. Zároveň absolventi bývají často najímáni narychlo v období rozvoje podniku, v nepříznivých obdobích pro podnik ale bývají první na seznamu propuštěných, pokud mezitím neprokážou vysoké kvality a rychlé zapracování se. Pokud absolventům chybí praxe, jsou na trhu práce méně úspěšní a trvá jim déle, než se dostanou na pracovní pozici odpovídající plně jejich kvalifikaci.³⁷

7. Komparace ČR se státy EU

Podle statistik z webových stránek Evropské komise, v prosinci 2011, 5 493 milionů mladých bylo v EU27 nezaměstnaných, z toho 3,29 milionu žijících v eurozóně. Ve srovnání s prosincem 2010 se nezaměstnanost absolventů zvýšila o 241 000 v EU27 a 113 000 v eurozóně. V prosinci 2011 míra nezaměstnanosti mladých lidí byla 22,1 % v EU27 a 21,3 % v eurozóně. Nejnižší podíl byl pozorován v Německu (7,8 %), Rakousku (8,2 %) a v Nizozemí (8,6 %), naopak nejvyšší míra nezaměstnanosti vysokoškoláků patří Španělsku (48,7 %), Řecku (47,2 % - v říjnu 2011) a na Slovensku (35,6 %). Pro porovnání v prosinci 2011 byla míra nezaměstnanosti 8,5 % ve Spojených státech a v listopadu 2011 to bylo 4,5 % v Japonsku.

„Zaměstnanost je jednou z klíčových oblastí zájmu členských států Unie, protože průměrná míra nezaměstnanosti je v Unii stále relativně vysoká (v současné době kolem 7-8 %). Vzhledem k přetrvávající globální krizi se dá předpokládat, že v budoucnu poroste. Navazujíc na Bílou knihu Komise „Růst, konkurenceschopnost a zaměstnanost“ z roku 1993, identifikovala Evropská rada na svém zasedání v Essenu (9. a 10. prosince 1994) přednostní oblasti pro své aktivity na podporu zaměstnanosti:

- zlepšení možností pro zaměstnanost podporováním investic do odborného

³⁶ KUŘETOVÁ, J., *Absolventi na trhu práce EU*, s. 31

³⁷ KUŘETOVÁ, J., *Absolventi na trhu práce EU*, s. 31

vzdělávání;

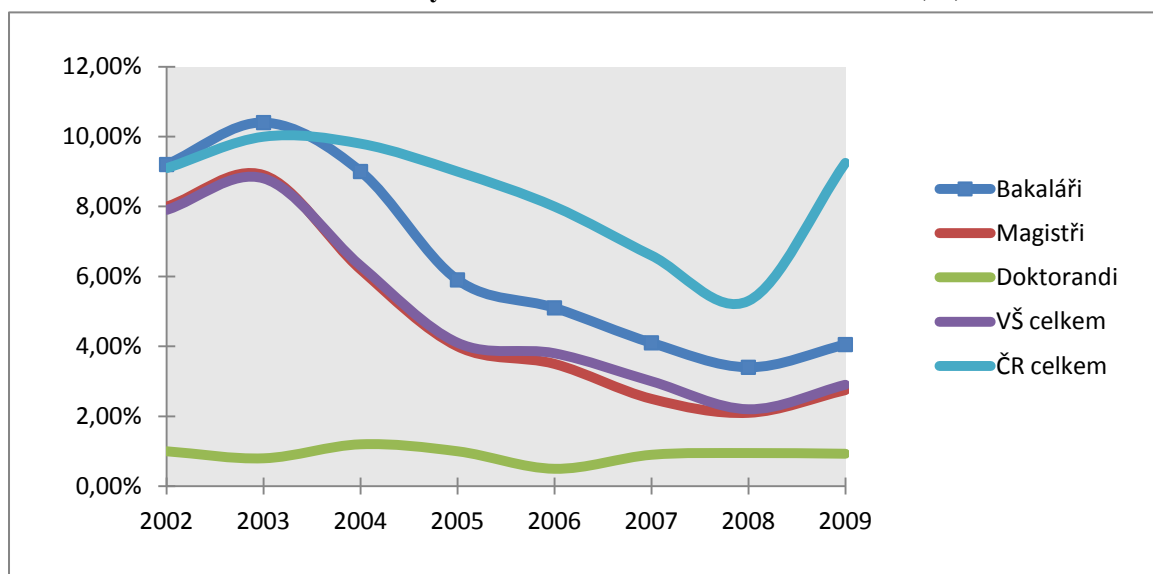
- posilování růstu založeného na intenzivní zaměstnanosti;
- snížení nemzdových nákladů na pracovní sílu;
- zvýšení efektivity opatření na trhu práce;
- vylepšení pomoci skupinám, které jsou zvláště těžce zasaženy nezaměstnaností.³⁸

7.1. *Situace absolventů VŠ na trhu práce v České republice*

Tato kapitola se věnuje situaci absolventů vysokých školy na trhu práce v České republice. Jaké zaujmají nezaměstnaní absolventi procentu oproti celkové nezaměstnanosti. Dále je popsána struktura absolventů v jednotlivých náhodně vybraných oborů.

Vývoj míry nezaměstnanosti absolventů vysokých škol v České republice v letech 2002-2009 zachycuje graf č. 1:

Graf č. 1: Míra nezaměstnanosti vysokoškoláků v ČR v letech 2002-2009 (%)

Zdroj: Koucký, Zelenka: *Postavení vysokoškoláků a uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu 2009*

Je zde zřejmé, že míra nezaměstnanosti v ČR mezi lety 2008 a 2009 prudce stoupá. Tento graf nabádá i k odhadům, že v dalších dvou letech bude stále nezaměstnanost stoupat. Zde můžeme vidět rozdíly míry nezaměstnanosti, porovnané mezi vysokoškolskými stupni. Nejlepší procento stagnující pod 2 % hranicí dosahují doktorandi.

³⁸ HORÁKOVÁ, I., *Nezaměstnanost v ČR a její komparace s ostatními státy Evropské unie*, s. 46

7.1.1 Struktura absolventů VŠ v České republice

Počet vysokoškolských absolventů se každým rokem postupně zvyšuje. To až do loňského roku platilo i pro počet absolventů magisterských studijních programů. V roce 2006 magisterské studijní programy absolvovalo 17 176 posluchačů, v roce 2007 to bylo již 18 642 a v dalších letech počty překročily dvacet tisíc (konkrétně 20 425 v roce 2008). V roce 2009 bylo absolventů magisterského studia zhruba stejně jako předešlý rok, čili 20 274. Zřetelný nárůst počtu přijímaných do vysokoškolského studia se projevil především v počtech absolventů bakalářských studijních programů. V roce 2009 absolvovalo 30 180 bakalářů, z nichž většina pokračovala v navazujícím magisterském studiu. Počet poprvé zapsaných do magisterského navazujícího studia (který zahrnuje především čerstvé bakaláře právě z roku 2009) činil 26 346.³⁹

Tabulka č. 1: Struktura vysokoškolských absolventů v České republice, akademický rok 2008/2009

Skupina studijních programů	Počet	Procento z celku
Vědy a nauky o kultuře a umění	1 847	2,30%
Právní vědy a nauky	2 628	3,20%
Zemědělsko-lesnické, veterinární vědy a nauky	3 049	3,70%
Zdravotnické, lékařské a farmaceutické vědy a nauky	5 042	6,20%
Přírodní vědy a nauky	5 529	6,80%
Pedagogika, učitelství a sociální péče	11 440	14,00%
Humanitní a společenské vědy a nauky	12 186	14,90%
Technické vědy a nauky	18 218	22,30%
Ekonomické vědy a nauky	22 008	26,90%
Celkem za všechny obory	81 672	100,00%

Zdroj: Eurostat: Organisation of the education system in the Czech Republic 2009/2010

„Nejrozsáhlejší skupinu podle počtu absolventů představují v České republice ekonomické vědy a nauky. Tato skupina představuje více než čtvrtinu všech absolventů. Avšak technické vědy a nauky ji těsně následují. Humanitní a společenské vědy a pedagogika, učitelství a sociální péče jsou dvě skupiny s téměř shodnými počty absolventů a zaujímají třetí a čtvrté místo. Naproti tomu oborem, který má nejnižší podíl absolventů na celku, jsou vědy a nauky o kultuře a umění. V tabulce nejsou uvedeni absolventi

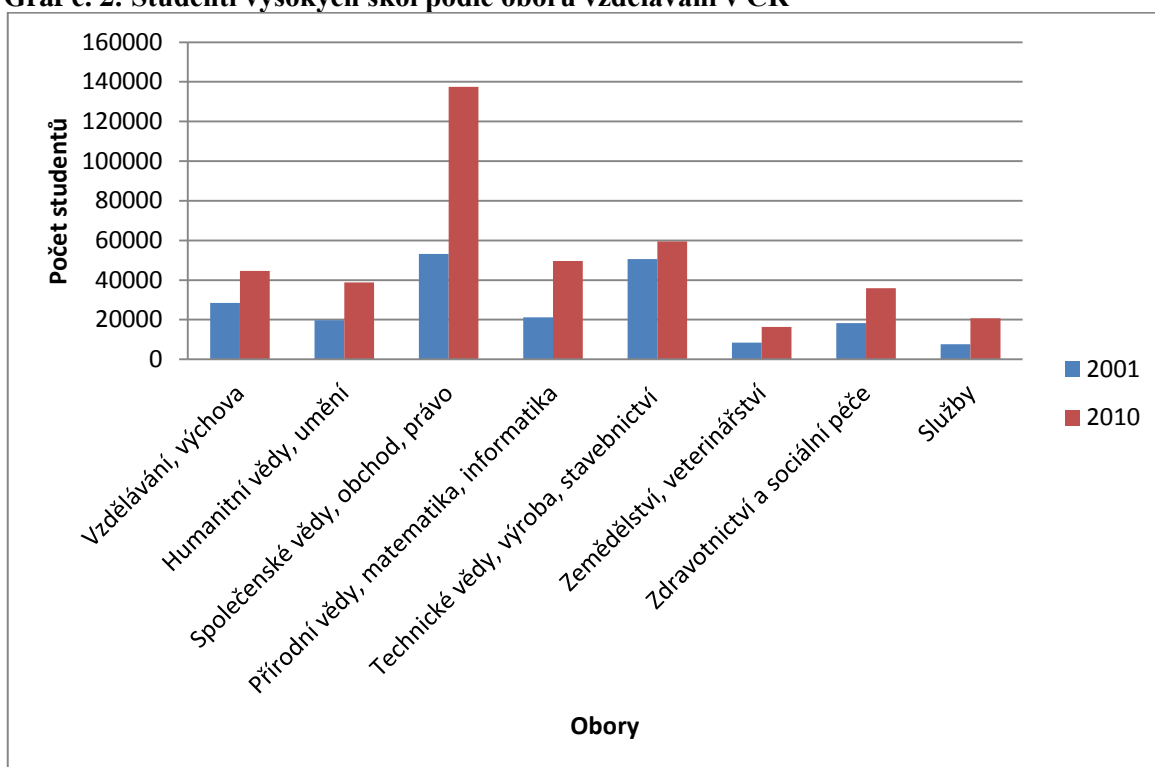
³⁹ BURDOVÁ, *Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2011*, s. 11

státních vysokých škol, jejich počet ale není velký (řádově několik stovek), jedná se především o vojenské a bezpečnostní obory.⁴⁰

Pokud rozdělíme strukturu absolventů VŠ do jednotlivých oborů, největší zájem mezi studenty vysokých škol je dlouhodobě o obor společenské vědy, obchod a právo, který v roce 2010 studovalo více jak 137 000 osob a na celkovém počtu studentů se tak podíleli 34 %. V průběhu sledovaných let se o tento obor výrazně zvýšil zájem, když se oproti roku 2001 do současnosti zvýšil počet jeho studentů o 160 %. Mezi všemi obory se jedná, společně s oborem služeb, o nejvýraznější nárůst počtu studentů ve sledovaném období. Naopak k nejmenšímu nárůstu počtu studentů došlo u druhého nejvíce studovaného oboru, kterým byly v roce 2010 Technické vědy, výroba a stavebnictví. Tento obor studovalo téměř 60 tisíc osob a na celkovém počtu vysokoškolských studentů se podílely 15 %, což je o 9 procentních bodů méně, než jak tomu bylo v roce 2001. Počet studentů technických oborů sice mezi léty 2001 a 2010 vzrostl, ale tento nárůst činil pouhých 17 %. V případě ostatních oborů byl nárůst počtu jejich studentů ve sledovaném období výraznější. Nejméně studujících je naopak v oborech zemědělství, veterinářství a služby, v nichž v roce 2010 studovalo cca. 20 tisíc osob. Z výše zmíněných důvodů došlo v rozložení studentů mezi jednotlivé obory v průběhu sledovaných let pouze ke dvěma výrazným změnám a to k nárůstu podílu studentů ve Společenských vědách z 26 % v roce 2002 na 34 % v roce 2010, který byl na úkor již zmiňovaného poklesu, který nastal v případě věd Technických.

⁴⁰ HORÁČKOVÁ, K., *Uplatnění vysokoškolských absolventů na trhu práce ve vybraných zemích EU.*, s. 22

Graf č. 2: Studenti vysokých škol podle oborů vzdělávání v ČR

Zdroj: ÚIV a dopočty ČSÚ

Na rozdíl od studentů všech stupňů vysokoškolského studia patří mezi nejoblíbenější obory studentů doktorského stupně Přírodní vědy, matematika a informatika, které v roce 2010 studovalo více jak 7 tisíc doktorandů a na druhém místě byly Technické vědy, výroba a stavebnictví s více jak 5 tisíci studenty. Mezi vysokoškolskými studenty nejoblíbenější Společenské vědy, obchod a právo byly v případě doktorandů s necelými 4,5 tisíci studenty na třetím místě pomyslného žebříčku. V porovnání s ostatními obory je málo doktorských studentů v oborech Zemědělství a veterinářství a Vzdělávání a výchova a v případě oboru Služby nedosahoval v roce 2010 jejich počet ani tisíce osob.⁴¹

Oborová struktura absolventů terciárního vzdělávání dobře koresponduje s komparativními profily ekonomik členských zemí. Hlavními důvody jsou národní politiky vzdělávání a racionální očekávání studentů. Národní politiky vzdělávání dávají důraz a podporu vzdělávání v souladu s národními ekonomickými cíly, vytvářejí a podporují žádoucí studijní místa či obory. Očekávání studentů hraje velkou roli při výběru školy – studenti hledají možnost dalšího uplatnění na trhu práce. Rozhodují se často podle

⁴¹ČSÚ, *Studenti a absolventi vysokých škol v roce 2010*, s. 4

stávající struktury ekonomiky i jejího možného budoucího vývoje, nebo jednoduše na základě „zvyklostí“, tedy dlouhodobých trendů ve struktuře ekonomiky.

Konkrétně je tedy známo, že o zemědělské obory je tradičně nízký zájem, a to ve všech zemích. Nejvíce absolventů dokončilo sociální vědy, obchod a právo; podíl těchto mladistvých je nejvyšší v zemích jako Litva, Estonsko, Polsko, Malta, Rumunsko a Bulharsko. Na vědu a výzkum, tedy technické a přírodní vědy, se specializují včetně Česka také například Finsko, Irsko, Německo, Francie, Švédsko, Slovensko či Španělsko. Státy, které jsou více zaměřené na vědu a výzkum, mají poměrně malé procento absolventů sociálních věd.

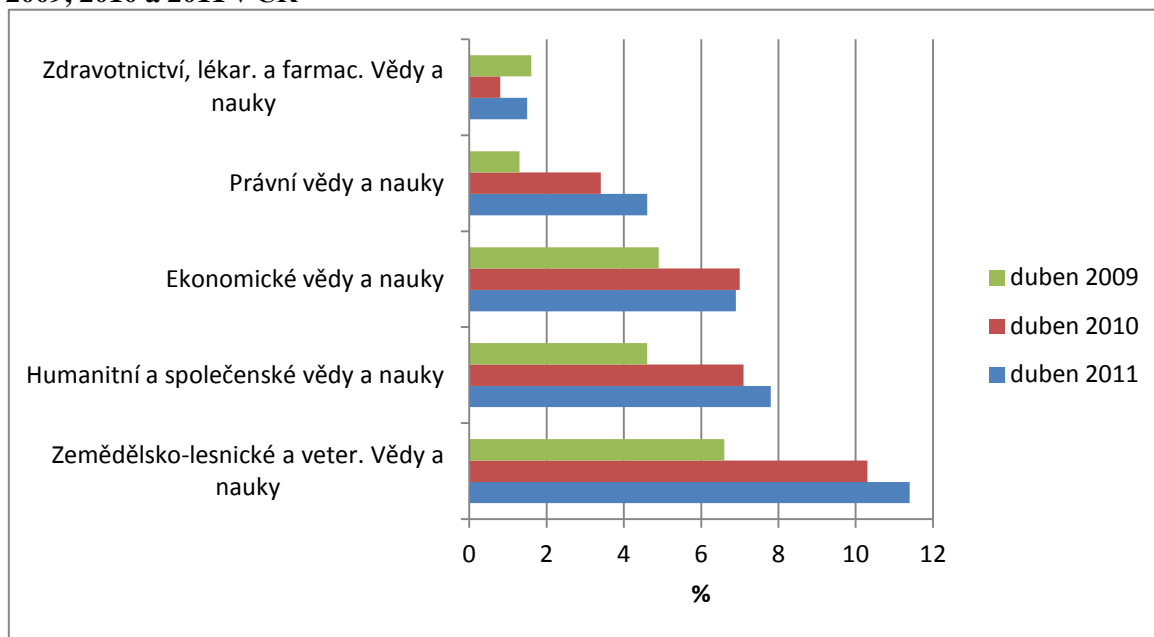
Při porovnání těchto dat s celkovým podílem mladých lidí s terciárním vzděláním, který je v těchto zemích nadprůměrný, tvrdíme, že tyto země mají v absolventech opravdu vědecko-výzkumnou platformu

Studium oborové struktury absolventů tedy umožňuje ucelení znalostí, v jakých oblastech ekonomické aktivity může ta která země vynikat a získávat komparativní výhody. Naopak shledáme, v jakých oblastech se jí pravděpodobně nedostává odborníků.⁴²

Důležité je nahlédnout na míru nezaměstnanosti absolventů z hlediska oborové struktury v České republice, které je blíže uvedeno v grafu č 3.

⁴² KUŘETOVÁ, J., *Absolventi na trhu práce EU*, s. 17

Graf č. 3: Míra nezaměstnanosti absolventů vysokoškolského magisterského vzdělání, duben 2009, 2010 a 2011 v ČR

Zdroj: ISA – *Nezaměstnanost absolventů vysokoškolského vzdělání*

„Míra nezaměstnanosti v dubnu 2011 mírně převyšovala hodnoty z předchozího roku téměř ve všech skupinách oborů, jedinou výjimkou byly ekonomické obory (pokles o 0,2 p.b.). Pro ilustraci meziročních změn míry nezaměstnanosti čerstvých absolventů jsou v grafu uvedeny i údaje za rok 2009.

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů zaznamenala v dubnu 2011 skupina Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky.

Okolo průměru se pohybovaly na absolventy velmi početné magisterské studijní programy ekonomického směru a programy Humanitních a společenských věd a nauk.

Výrazně nejnižší hodnota míry nezaměstnanosti absolventů v dubnu 2011 je tradičně charakteristická pro skupinu Zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy a nauky, nízkých hodnot dosahuje také skupina Právní vědy a nauky. Mírně pod průměrem je také míra nezaměstnanosti absolventů skupiny Pedagogika, učitelství a sociální péče.⁴³

7.1.2 Projekt Reflex 2010

Výzkumný projekt Reflex 2010, který za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy realizuje Univerzita Karlova ve spolupráci s dalšími vysokými školami, se zabývá přechodem absolventů vysokých škol na trh práce a

⁴³ ISA: *Nezaměstnanost absolventů vysokoškolského vzdělání*. s. 10

hodnocením vzdělání, které tito absolventi získali na vysoké škole. Tento projekt Reflex 2010 vycházel z komplexního projektu REFLEX. Využil rovněž nejnovější zkušenosti obdobných projektů uskutečněných v Německu a Rakousku a také znalosti z mezinárodních projektů HEGESCO (8 zemí jižní a východní Evropy) a PROFLEX (6 zemí Jižní Ameriky). Zkoumání realizované v rámci projektu REFLEX 2010 se týkalo absolventů vysokých škol z let 2005-2006, tedy 4-5 let po získání diplomu. Byl vybrán výběrový soubor – tedy pro každou vysokou školu a fakultu byl zvolen cílový počet respondentů, kteří pak byli vybráni náhodně. Data byla nasbírána mezi květnem a zářím 2010. Celkem se zúčastnilo 20 veřejných, jedna státní a tři soukromé vysoké školy. Dotazování se uskutečnilo pomocí internetové aplikace. Celkem se získalo více jak 8600 vyplněných dotazníků při míře návratnosti 19,6 %. Dotazník v roce 2010 sestával z deseti hlavních oblastí.⁴⁴

V první – vysokoškolská studia – absolventi uvedli všechny absolvované vysoké školy, fakulty, studijní programy, studijní obory a formy studia. Jeden ze studijních programů označili za nejdůležitější pro svou pracovní kariéru a k němu pak také v průběhu dalšího dotazování aplikovali své odpovědi.

Ve druhé oblasti - vzdělání před vysokou školou a praxe během studia – absolventi uvedli informace o veškerém vzdělávání na úrovni střední školy, vyšší odborné školy a jiného studia před vysokou školou.

Třetí oblast se věnuje hodnocení vysokoškolského studia. Absolventi posuzují a hodnotí různé charakteristiky absolvovaného studijního programu (spojení s praxí, volnost při sestavování studijního programu, náročnost studia) a způsoby výuky (podíl přednášek, práce ve skupinách, na výzkumných projektech apod.). Poskytují další informace o studijní nabídce a podmínkách studia (koordinace kurzů, systém a organizace zkoušek a studia, komunikace v cizím jazyce a práce s cizojazyčnou literaturou, odbornost výuky, kontakty s učiteli). Absolventi také klasifikují kvalitu vyučujících, uvádějí, kolik času věnovali studiu a jiným aktivitám a vyjadřují se ke vztahu studia k praxi a předpokládanému uplatnění (aktuálnost obsahu vzdělávání, příprava na povolání, podpora při hledání zaměstnání nebo zahájení podnikání, podíl odborníků z praxe, možnost získat klíčové dovednosti).

⁴⁴ ZELENKA M., RYŠKA, R., *REFLEX 2010: zpráva první, Absolventi hodnotí vzdělávání na vysoké škole, způsob výuky, kvalitu učitelů*, s. 1

Čtvrtá oblast se věnuje přechodu ze školy do praxe. Absolventi uvádějí, jak získali první zaměstnání, kdy si práci začali hledat, jak dlouho trvalo, než ji našli, a co vedlo k získání práce.

Pátá oblast se již zabývá jejich prvním zaměstnáním a absolventi informují o svém prvním povolání (na 4. úrovni klasifikace ISCO) a hospodářském odvětví (2. úroveň klasifikace NACE), o typu pracovní smlouvy, průměrné pracovní době a mzdě. Uvádějí pro tuto práci nejvhodnější úroveň a obor vzdělání a hodnotí, zda a jak byly v prvním zaměstnání využity jejich znalosti a dovednosti.

V šesté oblasti stručně informují o celkové době pracovní aktivity od absolvování studia, o počtu zaměstnavatelů a případné nezaměstnanosti.

Sedmý okruh pokrývá jejich současnou práci: absolventi uvádějí své současné povolání a hospodářské odvětví, zda podnikají, jakou dobu stráví prací a jakou mají mzdu. Dále se zjišťuje kraj, kde práci vykonávají, velikost organizace a zda působí v nějaké řídicí funkci. Absolventi uvádějí pro tuto práci nejvhodnější úroveň a obor vzdělání a hodnotí, zda a nakolik jsou využity jejich znalosti a dovednosti a jak jsou se svojí současnou prací spokojeni.

V osmé oblasti dotazníku absolventi stejně jako při hodnocení vysokoškolského studia uvádějí své kompetence (například všeobecné, odborné teoretické a metodologické znalosti, schopnost je využít v praxi, jazykové, matematické a počítačové dovednosti, řešení problémů, tvořivé myšlení a jednání, komunikativnost, dovednost rozhodovat se, organizovat a řídit, schopnost týmové práce, převzít odpovědnost, myslet ekonomicky, ochotu dále se vzdělávat, pracovat v mezinárodním prostředí) a komparují je s požadavky jejich současné práce.

V deváté oblasti absolventi vyjadřují svůj vztah k určitým charakteristikám práce (samostatnost, jistota, výše platu, pracovní podmínky, využití vlastních schopností, vztahy na pracovišti, sociální status, dostatek volného času apod.). Hodnotí svoji spokojenost se svým současným životem, ekonomickou situací, s prací a rodinným životem.

Poslední, desátá oblast zahrnuje základní osobní údaje jako pohlaví, rok narození, státní občanství, místo pobytu v době prvního zaměstnání a v současnosti, dobu strávenou v zahraničí kvůli práci a studiu, případný počet dětí, vzdělání a povolání rodičů.⁴⁵

⁴⁵ RYŠKA, R., ZELENKA, M., *Charakteristiky vysokoškolského vzdělávání a profesní úspěch*, s. 77, 78

Pokud se bude brát v potaz zaměření studijního programu respondenty z různých oborů vzdělání, z výsledků je jasné, že zde nepanuje taková podobnost. Nejmarkantněji je to vidět u oborové skupiny Vědy a nauky o kultuře a umění, kde v případě všech tří otázek došlo k výraznému poklesu podílu kladných odpovědí.

Naopak například u ekonomických oborů došlo ke zdatelnému zlepšení hodnocení. Obecně k největším relativním změnám mezi oborovými skupinami došlo u hodnocení otázky, zda byl program široce zaměřen, což do značné míry zřejmě souvisí s faktem, že tato otázka mezi jednotlivými obory příliš nediferencuje. Pouze necelých 40 % kladných odpovědí na tuto otázku v roce 2010 u skupiny Vědy a nauky o kultuře a umění se výrazněji odlišuje od ostatních oborů, u nichž se pohybuje mezi 45 až 55 %.⁴⁶

Podle dat REFLEXu 2010 s výrokem, že studijní program byl zaměřen na budoucí profesní uplatnění, nejčastěji souhlasili zejména absolventi Zdravotnictví, lékařských a farmaceutických věd a nauk a také Vzdělávání a sportu. Nejméně často pak souhlasili absolventi Humanitních, Přírodních a Informatických oborů. Prestižní z akademického hlediska byly hodnoceny nejčastěji Právnické a Zdravotnické obory, nejméně často obory Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky a Strojírenství, hornictví a hutnictví.

⁴⁶ RYŠKA, R., ZELENKA, M., *Charakteristiky vysokoškolského vzdělávání a profesní úspěch*, s. 81

Tabulka č. 2: Charakteristiky studijního programu, podíl souhlasných odpovědí (v %)

Obor vzdělání	2006			2010		
	Široce zaměřen	Zaměřen na budoucí uplatnění	Prestižní z akadem. hlediska	Široce zaměřen	Zaměřen na budoucí uplatnění	Prestižní z akadem. Hlediska
Přírodní vědy a nauky	47,7	39,7	40,2	49,8	43,4	44,4
Informatické obory	52,2	52,5	32,4	52,8	42,1	38,7
Strojírenství, hornictví a hutnictví	54,8	47,4	28,6	50,3	56	29,8
Elektrotech., telekom a výpočet. Technika	57,7	48,6	33,5	52,2	48,8	44,8
Architektura a stavebnictví	55,6	54,6	34,5	51,6	62,4	39,8
Ostatní technické vědy a nauky	51,9	51,6	31,3	49,6	52,7	36
Zemědělsko-lesnické a veter. Vědy a nauky	66,9	63,6	26	55,1	59,8	21,2
Zdravotnictví, lékař. A farm. Vědy a nauky	63,5	72,8	64,5	51,1	80,3	49,5
Humanitní vědy a nauky	60,1	39,3	38,9	51	40,5	41,6
Ekonomie, ekonomika a administrativa	53,7	37,9	26,2	53,1	59	31,2
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	57	62,4	55,8	45,9	58,8	68,2
Vzdělávání a sport	47,2	67	18,9	45,8	67,5	22,1
Vědy a nauky o kultuře a umění	60	56,3	48,2	39,8	47,4	36,7
Typ vzdělání						
bakalářský (Bc.)	52,5	56,7	25,3	47,5	61,1	26,5
magisterský (Mgr., Ing. apod.)	53,9	51,8	31,7	51,6	52,7	38,4
doktorský (Ph.D.)	61,6	50,3	43,9	45,8	53,5	55,1
Celkem	54	52,3	31,3	50,3	55	35,8

Zdroj: Ryška, R., Zelenka, M. – Charakteristiky vysokoškolského vzdělávání a profesní úspěch

Poměrně výrazně odlišně a v souladu s očekáváním vnímají své studijní obory absolventi podle typů vzdělání. Zatímco bakaláři vnímají zaměřenost svého studijního programu na budoucí profesní uplatnění podstatně častěji než magistři či doktoři, prestižnost z akademického hlediska naopak hodnotí bakaláři podstatně hůře než magistři a zejména doktoři.

Vnímání zaměření studijních programů se v některých oborech poměrně změnilo. Nejširší zaměření má podle svých absolventů skupina oborů Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky, nejvyšší míru zaměření na budoucí profesní uplatnění má skupina oborů Zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy a nauky. Jako nejprestižnější z akademického hlediska je vnímáno studium oborů ve skupině Práva, právní a veřejnoprávní činnost.⁴⁷

⁴⁷ RYŠKA, R., ZELENKA, M., *Charakteristiky vysokoškolského vzdělávání a profesní úspěch*, s. 81, 82

Z tabulky je též známo, že vnímání studentů ohledně zaměření na budoucí uplatnění v oborech zdravotnictví, lékařství a farmaceutické vědy a nauky se výrazně změnila. To znamená, že se zlepšily souhlasné odpovědi.

7.1.3 Expanze vysokoškoláků v České republice

V tuzemsku je podíl vysokoškoláků na pracovním trhu oproti jiným rozvinutým zemím pořád ještě nízký. Poslední srovnatelné údaje za vyspělé země OECD říkají, že mezi dospělými ve věku 25–64 let mělo v České republice v roce 2008 zhruba 14,5 % osob terciární vzdělání, které zahrnuje nejen tradiční univerzity a vysoké školy, ale například také vyšší odborné školy. V průměru zemí OECD to však byl téměř dvojnásobek a průměr zemí EU byl s 25,3 % také podstatně vyšší. Mnohem lépe na tom zatím nejsme ani při srovnání mladších věkových skupin ve věku 25–34 let. Čím to, že se v mezinárodních statistikách zatím neprojevuje všeobecně vnímané zvyšování počtu míst na českých vysokých školách? Stojí za tím několik důvodů. Mezi počtem zapsaných studentů na vysokých školách a zvyšováním počtu absolventů na pracovním trhu vzniká několikaleté zpoždění (dané délkou studia); další roky uplynou, než vysokoškoláci zaplní celou desetiletou skupinu ve věku 25–34 let. Poslední údaje srovnatelné s jinými zeměmi jsou navíc již dva až tři roky staré, neboť na podzim 2010 byly publikovány zatím poslední údaje z roku 2007 nebo 2008. Důsledky obrovského zvyšování počtu přijatých v České republice se tak do mezinárodních statistik podílu vysokoškoláků v této desetileté věkové kohortě dostávají zhruba až po deseti letech. Situace se však rychle mění. Již několik posledních let patří totiž Česká republika k zemím, kde počet absolventů s terciárním vzděláním roste nejrychleji. Pro aktuálnější srovnání tohoto vývoje je proto vhodnějším ukazatelem podíl absolventů vysokých škol z odpovídající věkové skupiny, do kterého se každému započítává samozřejmě pouze první vysokoškolský diplom. Přestože ještě v roce 2000 u nás činil takto zjišťovaný podíl vysokoškoláků pouze necelých 14 %, do roku 2008 se výrazně zvýšil a Česká republika se s téměř 36 % přiblížila průměrné úrovni vyspělých zemí.⁴⁸

Pokračující dynamika vývoje ovšem vedla k tomu, že v roce 2009 již podíl čerstvých absolventů vysokých škol dosáhnul 44 % (tedy více než trojnásobku proti roku

⁴⁸ KOUCKÝ, J., ZELENKA, M., *Postavení vysokoškoláků a uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu 2010*, s. 2

2000) a v roce 2011 převýší podíl všech ostatních, kdo končí své školní vzdělávání a přecházejí na pracovní trh. Ve srovnávacích žebříčcích půjde tedy Česká republika nadále rychle nahoru.⁴⁹

Tabulka č. 3: Počty absolventů veřejných vysokých škol v letech 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet nezaměstnaných absolventů	3 113	3 080	2 606	2 715	3 471	4 256	4 397
Míra nezaměstnanosti absolventů	11,4%	11,0%	8,5%	8,1%	10,0%	11,3%	11,0%
Celkový počet absolventů	39 916	45 706	53 871	60 553	66 167	68 930	71 960

Zdroj: Středisko vzdělávací politiky

Podíl počtu nezaměstnaných absolventů ku rozdílu mezi celkovým počtem absolventů se pohybuje průměrně kolem 10,2 %. V tabulce č. 2 je zřejmé, že v roce 2007 a 2008 byla míra nezaměstnanosti nejnižší. Příčinou se jeví nižší počet absolventů VŠ a zároveň nižší počet nezaměstnaných absolventů veřejných vysokých škol.

Následující tabulka č. 4 vykazuje absolutní přírůstek absolventů v ČR a také jaký je koeficient růstu. Dle určení charakteristiky růstu časové řady sledující nezaměstnanost absolventů veřejných vysokých škol v letech 2005 – 2011 se každým rokem zvýší počet nezaměstnaných absolventů o 214, a tedy ročně průměrně dosahuje nezaměstnanost absolventů kolem 5,9 %.

Tabulka č. 4: Růst časové řady sledující nezaměstnanost absolventů v letech 2005-2011

	Počet nezaměstnaných absolventů	Absolutní přírůstek	Koeficient růstu
2005	3 113	-	-
2006	3 080	-33	0,989
2007	2 606	-474	0,846
2008	2 715	109	1,042
2009	3 471	756	1,278
2010	4 256	785	1,226
2011	4 397	141	1,033

Zdroj: Středisko vzdělávací politiky, vlastní dopočty

⁴⁹ KOUCKÝ, J., ZELENKA, M., Postavení vysokoškoláků a uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu 2010, s. 2

„V důsledku uvedeného trendu budou kolem roku 2017 mladí lidé s vysokoškolským a vyšším odborným vzděláním tvořit více než polovinu kohorty ve věku 25–34 let. To pochopitelně povede ke změnám v jejich postavení na pracovním trhu z hlediska zaměstnatelnosti, výše mezd i kvalifikační náročnosti práce.“⁵⁰

7.2. Uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu v Rakousku

„Během minulých desetiletí trávili mladí lidé ve většině vyspělých zemí stále více času studiem, tedy přípravou na budoucí povolání a odložili tak svůj vstup do světa práce. V roce 1991 mělo dle Statistik Austria, článku Bildungsstand (v překladu z němčiny Stav vzdělání) v Rakousku vysokoškolské vzdělání pouhých 5,2% populace starší patnácti let, v roce 2001 už to bylo o 2,3% více a v současné době má z této věkové kategorie vysokoškolský diplom 11,1%.“⁵¹

V Rakousku, obdobně jako v dalších státech centrální Evropy, se podíl osob s vysokoškolským vzděláním za posledních 10 let zdvojnásobil, což je trend, který s sebou nese již zmíněné důsledky pro postavení vysokoškoláků na trhu práce.⁵²

7.2.1 Nezaměstnanost absolventů vysokých škol v Rakousku

Po ukončení terciárního vzdělávání mladým lidem ve vstupu na trh práce často brání nedostatek pracovních míst, resp. to, že se jim bezprostředně po ukončení vysoké školy nedaří nalézt vhodné pracovní místo. Vývoj nezaměstnanosti osob s vysokoškolským vzděláním a zároveň vývoj celkové nezaměstnanosti v Rakousku od roku 2004 do roku 2010 je zachycen v grafu č. 4. Z grafu vyplývá, že míra nezaměstnanosti vysokoškoláků byla přibližně poloviční po celé sledované období, než celková míra nezaměstnanosti a kopírovala vývoj celkové míry nezaměstnanosti. Potvrzuje se tak, že míra nezaměstnanosti osob s vysokoškolským vzděláním do jisté míry závisí na celkové míře nezaměstnanosti. V roce 2009 byla dle statistik trhu práce portálu Statistik Austria průměrná nezaměstnanost 4,8% a nezaměstnanost vysokoškoláků 2,5%. V roce 2010

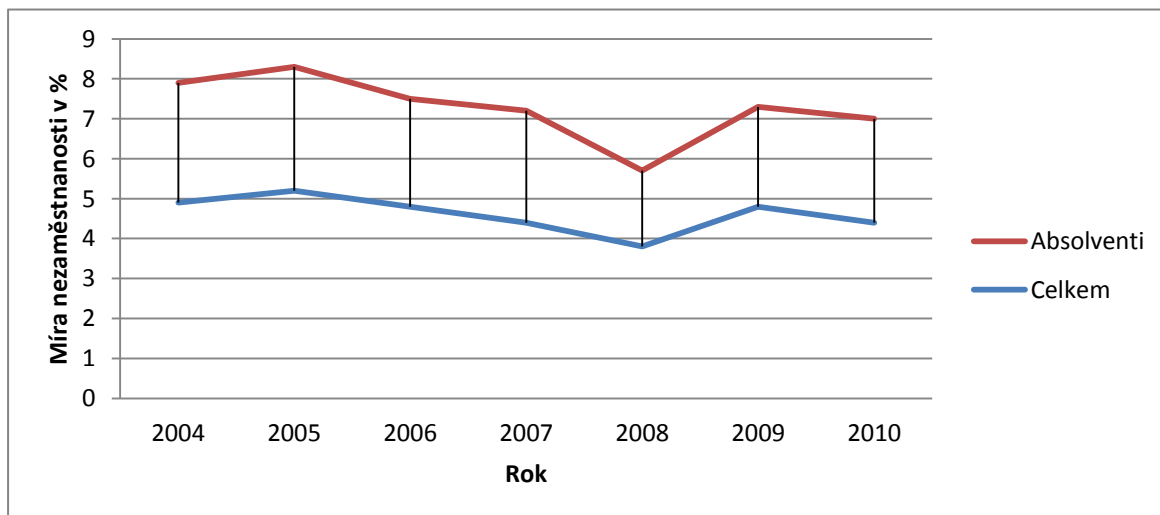
⁵⁰ KOUCKÝ, J., ZELENKA, M., *Postavení vysokoškoláků a uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu 2010*, s. 2

⁵¹ HORÁČKOVÁ, K., *Uplatnění vysokoškolských absolventů na trhu práce ve vybraných zemích EU.*, s. 46

⁵² HORÁČKOVÁ, K., *Uplatnění vysokoškolských absolventů na trhu práce ve vybraných zemích EU.*, s. 47

dosáhla celková průměrná nezaměstnanost 4,4 % a míra nezaměstnanosti mladých, kteří dosáhli terciárního vzdělání, se oproti předchozímu roku zvýšila o 1 %.

Graf č. 4: Vývoj míry nezaměstnanosti vysokoškoláků v kontextu celkové nezaměstnanosti Rakousko, 2004-2010, (%)

Zdroj: Statistik Austria - Arbeitsmarktstatistik Jahresergebnisse 2010

Následující tabulka potvrzuje, že i v Rakousku vykazuje skupina osob s vysokoškolským vzděláním nejnižší míru nezaměstnanosti. Z celkového počtu nezaměstnaných tvoří 45% lidé bez vzdělání nebo se základním vzděláním, nepatrně méně lidé vyučení, absolventi vyšších odborných škol se na tomto počtu podílejí více, než absolventi středních škol s maturitou.

Tabulka č. 5: Míra nezaměstnanosti podle dosaženého vzdělání, Rakousko, 2010, (%)

Dosažené vzdělání	Míra nezaměstnanosti
Základní vzdělání	8,9 %
Střední odborné bez maturity	3,6 %
Střední odborné	3,4 %
Vyšší odborné	4,5 %
Vysokoškolské	2,6 %

Zdroj: Statistik Austria - Arbeitslosequoten nach Alter, höchster abgeschlossener Schulbildung und Geschlecht seit 1995

7.2.3 Budoucnost absolventů vysokých škol v Rakousku

Nejlepší postavení na trhu práce mají v současné době absolventi technických oborů (strojní a stavební inženýři, elektroinženýři). Je to dáno relativně nízkým počtem absolventů v tomto oboru a tyto místa bývají podle Neumann International nejdéle

neobsazená. Podle zmiňované studie bude absolventů těchto oborů brzy nedostatek, pokud nebude ze strany nových studentů dostatečný zájem. Náležitého uplatnění dosahují stále také absolventi ekonomie, přestože jejich počet prudce stoupá. Situaci absolventů z právnických fakult nelze jednoznačně určit. Kromě toho, že pracují jako koncipienti, notáři, státní zástupci nebo později jako soudci, pracují také ve firmách. Jejich uplatnění je tedy závislé na místě jejich působení. Všeobecně ale platí, že je příliš vysoký počet absolventů práv. Velmi dobré vyhlídky na trhu práce mají absolventi fakult informatiky, navzdory hospodářské krizi na ně čeká značný počet volných pracovních míst. Důvodem je nízký počet absolventů tohoto oboru, protože je vnímán jako obtížný a zároveň vznikají nová pracovní místa v tomto oboru. Do budoucna tedy lze v Rakousku očekávat nedostatek kvalifikovaných pracovních sil v oblasti informatiky. V medicíně se v současné době může hovořit o stabilní situaci. Mnoho absolventů sice opustí brány škol, ale podobný počet lékařů odchází každoročně do penze. V blízké budoucnosti můžeme očekávat, že bude v Rakousku nedostatek pracovní síly i v tomto oboru. Velká poptávka je rovněž po absolventech přírodních věd (zejména matematiky a fyziky), kteří nacházejí uplatnění v různých hospodářských odvětvích díky svým analytickým schopnostem.⁵³

7.2.4 Struktura vysokoškolských absolventů v Rakousku

Údaje poskytnuté rakouskými vysokými školami poukazují na to, že nejpočetnější skupinu absolventů představují, podobně jako v předchozí zemi, studenti sociálních, ekonomických a právních věd a nauk, jinými slovy věd společenských. Tato skupina se na celkovém počtu absolventů podílí přibližně 40 %. Druhou četnou kategorií tvoří vědy technické s pětinou absolventů a v pořadí třetí seskupení představují absolventi věd přírodních, jejichž podíl je více než 11%. Uvedená data ukazuje Tabulka č. 3. Z informací získaných na internetových stránkách Statistik Austria vyplývá, že počet absolventů ekonomických oborů prudce roste již od roku 1990. Od přelomu tisíciletí také strmě stoupl počet absolventů přírodovědných oborů, naopak počet absolventů technických oborů stagnuje, ale i tak se udržuje na vysoké úrovni. Podíl absolventů oborů zemědělství a lesní hospodářství je dlouhodobě nízký a v roce 2009 tvořil pouze 1,67% z celkového počtu absolventů.

⁵³ HORÁČKOVÁ, K., *Uplatnění vysokoškolských absolventů na trhu práce ve vybraných zemích EU.*, s. 49

Tabulka č. 6: Struktura vysokoškolských absolventů v Rakousku, 2008/2009

Skupina studijních programů	Počet	Procento z celku
Ostatní	37	0,13%
Zemědělsko-lesnické, veterinární vědy a nauky	473	1,67%
Zdravotnické, lékařské a farmaceutické vědy a nauky	1 887	6,64%
Pedagogika, učitelství a sociální péče	2 416	8,51%
Vědy a nauky o kultuře a umění	2 939	10,35%
Přírodní vědy a nauky	3 351	11,80%
Technické vědy a nauky	5 414	19,06%
Sociální, ekonomické a právní vědy a nauky	11 413	40,17%
Celkem za všechny obory	28 404	100,00%

Zdroj: Eurostat - Organisation des Bildungssystems in Österreich 2008/09

7.3. Porovnání ČR s Rakouskem

Podle dat získaných z internetových stránek Evropské Komise je patrné, že Česká republika dlouhodobě převyšuje míru nezaměstnanosti mladých vysokoškoláků oproti Rakousku. V tabulce č. 7 je dále patrné, že jsou data zaměřena na míru nezaměstnanosti osob podle oboru ISCED 5-6, ve věku 20 – 34 let a situována do období 2003-2007.

Je nutné vysvětlit Mezinárodní klasifikaci vzdělání ISCED 97, jenž je již aplikovaná v České republice, vydaná UNESCEM a ji rozpracovávajících materiálů OECD a Eurostatu. Tato klasifikace se dělí na jednotlivé úrovně vzdělání. Úroveň vzdělání je dána absolvováním konkrétního vzdělávacího programu. Hlediska pro určení úrovně programu jsou vymezena hodnotami určitých parametrů, např. věku účastníka, kvalifikace pedagogických pracovníků, typu následného vzdělávání nebo určení apod.

Dělí se na:

ISCED 0 – Preprimární vzdělání

ISCED 1 – Primární vzdělání

ISCED 2 – Nižší sekundární vzdělání

ISCED 3 – Vyšší sekundární vzdělání

ISCED 4 – Postsekundární neterciární vzdělání

ISCED 5 – Terciární vzdělání – první stupeň

ISCED 6 – Terciární vzdělání – druhý stupeň

Velké stěžejní tohoto vymezení je pro klasifikaci nezaměstnanosti absolventů vysokých škol a pro tuto bakalářskou práci obor ISCED 5 a 6.⁵⁴

Tabulka č. 7: Míra nezaměstnanosti podle oboru (ISCED 5-6) a věku (20-34 let) v období 2003-2007 (data uváděna v %)

Stát	Období	2003-2007
Česká republika		4,0
Rakousko		3,2

Zdroj: Eurostat, *Unemployment rates by field*

Pakliže se bude porovnávat nezaměstnanost mladistvých v již zmíněných státech v období od roku 2000 až do roku 2010, je zřejmé, že míra nezaměstnanosti mladých lidí se v ČR v posledních dvou letech zhoršila a to dokonce o 5,3 %. Ale v Rakousku se o 3 % zlepšila a vykazuje v roce 2010 5,9 %. Nejnižší nezaměstnanost dané oblasti byla v ČR v roce 2008 a nejvyšší v roce 2010. Zato v Rakousku byla nejnižší v roce 2001 a nejvyšší míra nezaměstnanosti v roce 2009 jak to dokládá tabulka č. 8.

Tabulka č. 8: Porovnání nezaměstnanosti mladistvých ve věku 25-29 let v ČR a Rakousku (%)

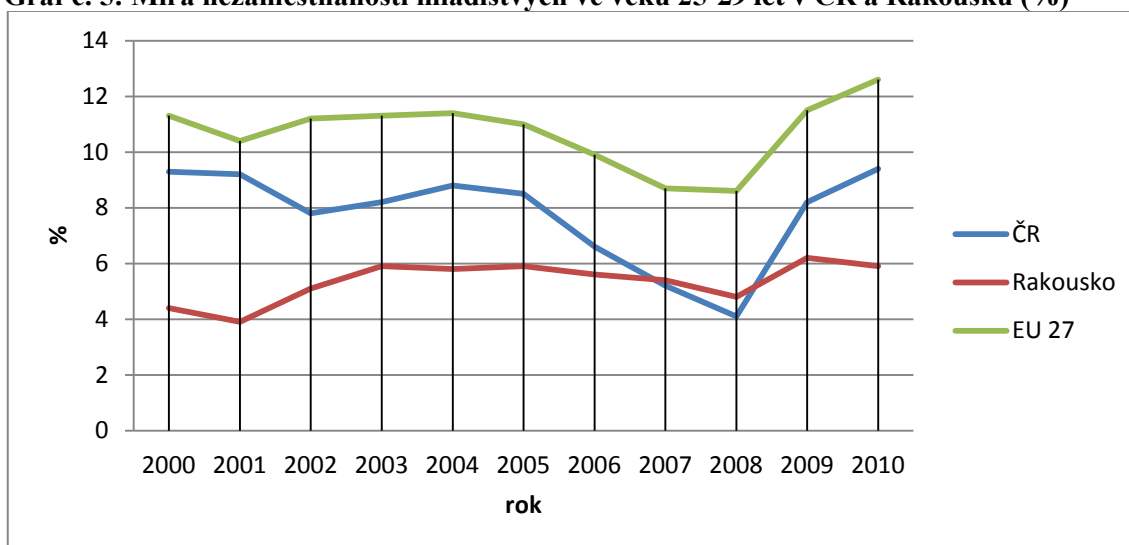
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ČR	9,3	9,2	7,8	8,2	8,8	8,5	6,6	5,2	4,1	8,2	9,4
Rakousko	4,4	3,9	5,1	5,9	5,8	5,9	5,6	5,4	4,8	6,2	5,9
EU 27	11,3	10,4	11,2	11,3	11,4	11,0	9,9	8,7	8,6	11,5	12,6

Zdroj: Eurostat, *Unemployment rate by age group 25-29*

Průměrná míra nezaměstnanosti mladistvých dosahuje v období 2000 až 2010 v ČR až 7,75 %, zato v sousedním státě se vykazuje 5,35 %. Proč je průměrná míra nezaměstnanosti mladých lidí dlouhodobě nižší v členské zemi Rakousku oproti České republice, není předmětem této bakalářské práce. Na grafu č. 5 je znázorněno dosažení menší míry nezaměstnanosti v ČR oproti Rakousku pouze v roce 2008, kde dosahuje 4,1 %.

⁵⁴ ČSÚ: *Metodika – Mezinárodní klasifikace vzdělání ISCED 97*

Graf č. 5: Míra nezaměstnanosti mladistvých ve věku 25-29 let v ČR a Rakousku (%)

Zdroj: Eurostat, *The rate of youth unemployment*

8. Příčiny a návrhy na uplatnění absolventů VŠ

8.1 Příčiny rozdílného uplatnění absolventů vysokých škol ve srovnávaných zemích

Výše bylo komentováno, jaké překážky čekají na absolventy vysokých škol při jejich vstupu do pracovního života. Otázka je, jaké jsou možnosti usnadnění tohoto procesu. Jedna možnost se otevírá ještě před tím, než si uchazeč určí, který obor bude v následujících letech studovat. Jedná se o propojení cílů vzdělávací politiky s požadavky trhu práce. Je potřeba znát, jaká je hledaná oborová struktura absolventů, v závislosti na požadavcích zaměstnavatelů. Nepochybně je nutné vzít v úvahu proměny trhu práce a jeho potřeb, za tři až pět let, což je běžná doba studia bakalářského, resp. magisterského. Vzniká další otázka, jaký je zájem jednotlivých vysokých škol, resp. fakult, na počtu přijímaných absolventů do individuálních oborů v závislosti na kapacitě prostor škol, na výši finančních příjmů vysoké školy (státní příspěvky, školné) a počtu vysokoškolských pedagogů?⁵⁵

K propojení vysokoškolského vzdělávání s potřebami ekonomiky a trhu práce je třeba pozorovat rozdíly mezi nabídkou pracovní síly po ukončení studia na vysoké škole a poptávkou po práci. Na růst míry nezaměstnanosti absolventů určitých oborů by měly

⁵⁵ ZELENKA, Martin.: *Absolventi vysokých škol na pracovním trhu*, s. 48

reagovat vysoké školy snížením počtu přijímaných studentů. Aby k tomuto procesu mohlo ovšem dojít, je třeba, aby všichni zainteresovaní činitelé měli dostatek informací.

Podle Zelenky lze ve vyspělých státech rozlišit země s vysoce institucionalizovanými souvislostmi mezi trhem práce a vzděláváním, a země, které kladou důraz spíše na flexibilitu poskytování vzdělávání a flexibilitu trhu práce, jejichž soustava kvalifikací jsou navrhovány v malých závislostech na poskytovatelích vzdělávání.

Výše je zdůvodněno, že absolventská míra nezaměstnanosti úzce souvisí s celkovou mírou nezaměstnanosti. A to je jednou z metod, jak zlepšit situaci absolventů.

Je patrné, že ve sledovaných zemích existují mechanismy a instituce, které mají absolventům usnadnit přechod do pracovního života. Jejich úspěšnost a postavení v tomto procesu hlavně na ochotě samotných absolventů je využívat a též na kvalitě těchto nástrojů jako takových.⁵⁶

8.2 Návrhy na snížení nezaměstnanosti absolventů VŠ

Nezaměstnanost uchazečů, kteří mají malé, či dokonce žádné praktické zkušenosti a nízké pracovní zvyky, způsobuje menší šance uplatnit se na trhu práce. Jejich uplatnění je velice ztíženo faktem, že po ukončení studia nemají žádnou praxi a nemohou ji získat a svoji pozici na trhu práce vylepšit, neboť o ně ze strany zaměstnavatelů není zájem. Při neúspěchu v hledání nové pracovní pozice často vede k zvýšení antipatie pracovat, což ústí k znehodnocení pracovní efektivity osoby. Hlavní problém vymezené skupiny se opírá tedy v strádání pracovní praxe, nízké informovanosti, pracovních podmínkách, špatných představách o finanční odměně a celkově o budoucí práci.

Částečně mohou vypomoci jednotlivé nástroje aktivní politiky zaměstnanosti uplatňované úřady práce a realizované v praxi za přispění jednotlivých zaměstnavatelských subjektů. Je potřeba si uvědomit a mít stále na zřeteli, že se skutečně jedná jen o „částečnou výpomoc“, neboť uplatňování politiky zaměstnanosti není všelékem, který vyřeší problematickou situaci na trhu práce navždy a s definitivní platností. Její využití je pouze jedním z mnoha faktorů řešení situace a hlavním cílem je pomoci najít ztracené pracovní uplatnění či návyky, snížit nezaměstnanost v regionu a pokusit se vytvořit v rámci daných možností stabilní pracovní místa.

⁵⁶ ZELENKA, Martin.: *Absolventi vysokých škol na pracovním trhu*, s. 48

Absolventům vysokých škol, především mladým absolventům by měli přispět v konkurenceschopnosti na trhu práce následující opatření:

- Spolupráce úřadů práce se zaměstnavateli a přistoupení k absolventům individuálně. Nabízí se možnost mít na každé škole pracovníka, který bude informovat studenty o pracovních nabídkách během jejich studia.
- Nalezení odborné praxe ještě před ukončením studia. Bylo by dobré, aby si studenti z vlastní iniciativy dokázali najít práci na delší dobu, a s tím souvisí i aby si vyzkoušeli napsání životopisů a motivačních dopisů a dokonce i několik pracovních pohovorů, což se vyznačuje rovněž jako dobrá empirie. Samozřejmě by měly školy pomáhat a podporovat studenta v jeho jednání.
- Docílení užší, aktivnější a intenzivnější spolupráci škol se zaměstnavatelskou sférou, která by měla přispět k tomu, aby výuka v dostatečné míře reagovala na potřeby praxe.
- Vysoké školy by měly pořádat veletrhy pracovních příležitostí, které by se studenty a absolventy postupovaly individuálněji než je tomu dosud.
- Aby zaměstnavatelé více přijímali absolventy VŠ bez daných zkušeností, je potřeba zaměstnavatele například finančně motivovat, nebo přislíbit jiné výhody úřadem práce.

Závěr

Práce byla zaměřena na to, jakou pozici mají absolventi terciárního vzdělání na trhu práce v Evropské unii. Proto se zde vymezily základní pojmy a přiblížila situace na pracovním trhu. Definovaly se požadavky zaměstnavatelů, jakožto i kompetence a dovednosti absolventů. Dále zde bylo přiblíženo, jaké stanovisko zaujímá Evropská unie k absolventům VŠ. Součástí práce se stalo také určení faktorů ovlivňující trh práce a též působnost déle pracujících zaměstnanců na již zmíněné absolventy.

Ve srovnání s uplatněním absolventů VŠ na trhu práce v daných zemích a jedním z důležitých východisek je jejich míra nezaměstnanosti. V této práci bylo dosaženo poznatku, že absolventi vysokých škol mají díky svému vzdělání lepší postavení v porovnání s absolventy jiných úrovní vzdělání a při hledání zaměstnání mají lepší dispozice uspět na pracovním trhu. Na druhou stranu při detailnějším pohledu na absolventy z hlediska jejich oborové struktury a tím jejich specifické kvalifikace, se ukazuje diference na trhu práce mezi absolventy VŠ. Dle tabulek a grafů uvedených v této bakalářské práci je patrné, že podíl absolventů, kteří vystudovali společenské vědy, je v porovnávaných státech České republiky a Rakouska největší. Naopak absolventi, kteří studovali zemědělství, hospodářství a veterinářství, představují nejmenší podíl na celku v obou státech.

Bylo zjištěno, že míra nezaměstnanosti mladých absolventů v ČR je dlouhodobě vyšší o 0,8 % oproti Rakousku. Dá se říct, že vývoj nezaměstnanosti obou států je podobný a je velmi úzce spojen s ekonomickou situací v daném období. Příčiny nezaměstnanosti absolventů záleží na rostoucím počtu mladých uchazečů o práci, a též na jejich struktuře, která neodpovídá požadavkům trhu práce.

Podíl počtu nezaměstnaných absolventů k rozdílu mezi celkovým počtem absolventů se pohybuje průměrně kolem 10,2 %. Dále bylo zjištěno, dle výpočtů růstu časové řady sledující nezaměstnanost absolventů, roční zvýšení počtu absolventů o 214 osob, ročně průměrně dosahuje nezaměstnanost absolventů kolem 5,9 %. Nastíněný růst počtu vysokoškolských absolventů v ČR a Rakousku, způsobuje poměrově větší procento míry nezaměstnanosti absolventů terciárního vzdělání.

Pro absolventy vysokých škol je důležité, aby si při vybírání vysoké školy zjistili vytvářením prognóz, jaké je uplatnění daného oboru na trhu práce, který si vybrali. Hlavní zásadou pro zmírnění nezaměstnanosti je důležitá spolupráce a komunikace mezi

vysokými školami, úřadem práce, zaměstnavateli a potenciálními absolventy. Největší stěžejní u absolventů je absence praxe, proto by měly vysoké školy tolerovat, dokonce podporovat studenta v empirických zkušenostech na trhu práce. Bez ohledu na kvalitu vzdělání má na zaměstnanost absolventů vliv tedy praktické vzdělání. A to nejen jako specializované teoretické vzdělání, které naopak může být brzdou dalšího rozvoje pracovníka, ale vzdělání doplněné praxí v podnicích nebo jinou formou zkušeností. Tento fakt se hluboce odráží na zaměstnanosti a nezaměstnanosti absolventů.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje:

- BUCHTOVÁ, Božena a kol.: *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*, Praha: Grada, 2002, 236 s., ISBN 80-247-9006-8
- BURDA, V. a kol.: *Lidské zdroje v České republice 2003*, Praha, Národní vzdělávací fond, 2003, 241 str., ISBN 80-86728-06-4
- BURDOVÁ, Jeny, CHAMOUTOVÁ Daniela: *Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2010*, Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2010, 68 s.
- BURDOVÁ, Jeny, PATEROVÁ, Pavla: *Potřeby zaměstnavatelů a připravenost absolventů škol – šetření v zemědělské sféře*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2009, 27 s.
- FRENCLOVÁ, Kateřina: *Uplatnitelnost absolventů na trhu práce*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta národohospodářská, 2007, 94 s. Vedoucí diplomové práce: Ing. Zdena Vostrovská, CSc.
- GOTTVALD, Jaromír a kol.: *Uplatnitelnost absolventů vybraných vysokých škol*. Milan Šimek, Jiří Balcar, Silvie Šmajstrlová, 2008, 1.vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 85 s. ISBN 978-80-248-1811-5
- HALÁSKOVÁ Renáta. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. Vydání první. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2001
- HAVRÁNKOVÁ, Iveta: *Nezaměstnanost a její vývoj v ČR*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2008, 65 s. Vedoucí diplomové práce: Ing. Eva Kaňková, Ph.D.
- HORÁČKOVÁ, Kateřina: *Uplatnění vysokoškolských absolventů na trhu práce ve vybraných zemích EU*, Brno: Masarykova univerzita, Fakulta ekonomicko-správní, 2011, 84 s. Vedoucí diplomové práce: Ing. Veronika Hedija, Ph.D
- JÍROVÁ Hana. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. Vydání první. Praha: Vysoká škola ekonomická, Národohospodářská fakulta, 1999, 95 str. ISBN 80-86429-41-5
- KALOUSKOVÁ, Pavla: *Potřeby zaměstnavatelů a připravenosti absolventů škol – šetření v terciární sféře*, Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2006, 38 s. Projekt financován Evropským sociálním fondem a rozpočtem České republiky
- KELLER, J.: *Soumrak sociálního státu*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005, s. 157 ISBN 80-86429-41-5

- KNOLL Oto. *Druhy nezaměstnanosti a příčiny jejich vzniku*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1993
- KOTÝNKOVÁ M., NĚMEC O.: *Lidské zdroje na trhu práce*. Havlíčkův Brod: Professional publishing, 2003, s. 199 ISBN 80-86419-48-7
- KUŘETOVÁ, Jana: *Absolventi na trhu práce EU*. Praha: Vysoká škola ekonomická, Podnikohospodářská fakulta, 2009, 88 s. Vedoucí diplomové práce doc. Ing. Otakar Němec, CSc.
- MAREŠ, P.: *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994, s. 139 ISBN 80-901424-9-4.
- MŠMT. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*. Bílá kniha. Praha: ÚIV nakladatelství Tauris, 2001, 98 str., ISBN 80-211-0372-8
- MÜLLER, Walter, GANGL, Markus: *Transitions from Education to Work in Europe. The Integration of Youth into EU Labour Markets*. New York: Oxford University Press, 2003. ISBN 0-19-925247-5.
- SIROVÁTKA, Tomáš, NEKUDA, Jaroslav, VAŠINOVÁ, Jana: *Závěrečná zpráva grantu FRVŠ ČJ.619/2001, Uplatnění absolventů Masarykovy univerzity 1997-2000 v praxi*. Brno: MU, 2001, 76 s., ISBN 80-210282-8-9
- SMEJKAL, J.: *Kompetenční vybavenost absolventů VŠ*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2008, 110 s. ISBN 978-80-7414-108-9
- SOUKUP, Robert a kol.: *Uplatnění absolventů na trhu práce – 2011*. Jeny Burdová, Gabriela Doležalová, Daniela Chamoutová, Michaela Kleňhová, Pavla Skácelová, Jana Trhlíková, Helena Úlovcová, Jiří Vojtěch, 2011.1. vyd. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 102 s. ISBN 978-80-87063-38-5.

Internetové zdroje:

- BURDOVÁ, Jeny, PATEROVÁ, Pavla. *Potřeby zaměstnavatelů a připravenost absolventů škol – šetření v zemědělské sféře*, Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2009, s. 27 Dostupné na WWW: <[http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani a TP/Setreni_potreb_zamestnavatelu_primer_2009_pro_www.pdf](http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/Setreni_potreb_zamestnavatelu_primer_2009_pro_www.pdf)>
- ČSÚ: *Metodika – Mezinárodní klasifikace vzdělání ISCED 97*, s. 63, Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/metodika_mezinarodni_klasifikace_vzdelani_isc_ed_97>
- ČSÚ: *Studenti a absolventi vysokých škol v roce 2010*, s. 7. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/studenti_a_absolventi_vysokych_skol_v_cr_celkem/\\$File/1_VS_studenti_celkem_11.pdf](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/studenti_a_absolventi_vysokych_skol_v_cr_celkem/$File/1_VS_studenti_celkem_11.pdf)>

- ISA: *Nezaměstnanost absolventů vysokoškolského vzdělání*. [online] 2007 [1.6.2010]. Národní ústav odborného vzdělávání, Dostupné na WWW: <<http://www.infoabsolvent.cz/TematickyKatalog/SStranka.aspx?KodStranky=5.1.05#RTV>>.
- KONOPÁSKOVÁ, Anna. Zpravodaj - *odborné vzdělávání v zahraničí*, XXI I, 5/2011, Vydal: Národní ústav odborného vzdělávání, s. 16. Dostupné na WWW: <<http://www.nuov.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2011/Zp1105a.pdf>>
- KOUCKÝ, Jan, LEPIČ, Martin. *Vývoj kvalifikačních požadavků na pracovním trhu v ČR a v zahraničí* [online]. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2008, 93s. Dostupné na WWW: <http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/Kvalifikacni_poza_davky_Final.pdf>.
- KOUCKÝ, Jan, VOŘÍŠEK, Petr, ZELENKA, Martin. Časopis Aula – časopis pro vysokoškolskou a vědní politiku: *Absolventi vysokých škol na pracovním trhu* [online]2008. ISSN 1210-6658 Dostupné na WWW: <http://www.csvs.cz/aula/obsahy/Aula2_08.pdf>.
- KOUCKÝ, Jan; ZELENKA, Martin. *Postavení vysokoškoláků a uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu 2010*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010, s. 8. Dostupné na WWW: <http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/Absolventi_VS_2010.pdf>
- LENZ, Karl a spol., SMWK:*Absolventenstudie*. [online] 2010 [cit. 2012-02-12] Dostupné na WWW: <<http://www.studieren.sachsen.de/download/Absolventenstudie.pdf>>.
- RYŠKA, Radim, ZELENKA, Martin. *Charakteristiky vysokoškolského vzdělávání a profesní úspěch*, Orbis Scholae [online]. 2011, roč. 5, č. 1.[cit. 2012-02-12]. Dostupný na WWW: <http://www.orbisscholae.cz/archiv/2011/2011_1_04.pdf>ISSN 1802-4637.
- RYŠKA, Radim, ZELENKA, Martin. REFLEX 2010: zpráva první, Absolventi hodnotí vzdělávání na vysoké škole, způsoby výuky, kvalitu učitelů, Středisko vzdělávací politiky[online]. 2011,[cit. 2012-02-29]. Dostupný na WWW: <http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/REFLEX2010_Zprava1.pdf>
- ZÁKON č. 172/1990 Sb., o vysokých školách, Dostupné na WWW: <http://aplikace.msmt.cz/vysokeskoly/legislativa/Zakon111_uplne_zneni_552.htm>

Seznam grafů

GRAF Č. 1: MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI VYSOKOŠKOLÁKŮ V ČR V LETECH 2002-2009 (%)	27
GRAF Č. 2: STUDENTI VYSOKÝCH ŠKOL PODLE OBORŮ VZDĚLÁVÁNÍ V ČR	30
GRAF Č. 3: MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI ABSOLVENTŮ VYSOKOŠKOLSKÉHO MAGISTERSKÉHO VZDĚLÁNÍ, DUBEN 2009, 2010 A 2011 V ČR.....	32
GRAF Č. 4: VÝVOJ MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI VYSOKOŠKOLÁKŮ V KONTEXTU CELKOVÉ NEZAMĚSTNANOSTI RAKOUSKO, 2004-2010, (%)	40
GRAF Č. 5: MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI MLADISTVÝCH VE VĚKU 25-29 LET V ČR A RAKOUSKU (%)	44

Seznam tabulek

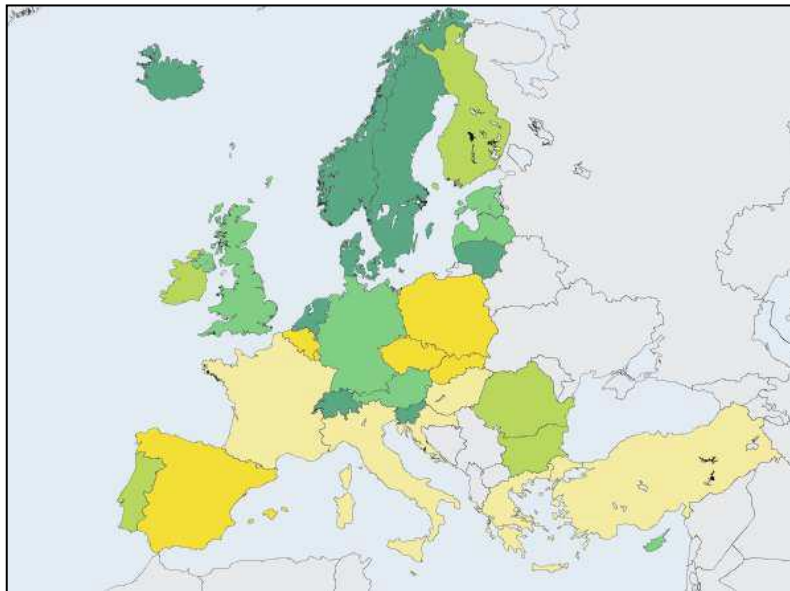
TABULKA Č. 1: STRUKTURA VYSOKOŠKOLSKÝCH ABSOLVENTŮ V ČESKÉ REPUBLICE, AKADEMICKÝ ROK 2008/2009.....	28
TABULKA Č. 2: CHARAKTERISTIKY STUDIJNÍHO PROGRAMU, PODÍL SOUHLASNÝCH ODPOVĚDÍ (V %)	36
TABULKA Č. 3: POČTY ABSOLVENTŮ VEŘEJNÝCH VYSOKÝCH ŠKOL V LETECH 2005-2011	38
TABULKA Č. 4: RŮST ČASOVÉ ŘADY SLEDUJÍCÍ NEZAMĚSTNANOST ABSOLVENTŮ V LETECH 2005-2011	38
TABULKA Č. 5: MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI PODLE DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ, RAKOUSKO, 2010, (%)	40
TABULKA Č. 6: STRUKTURA VYSOKOŠKOLSKÝCH ABSOLVENTŮ V RAKOUSKU, 2008/2009	42
TABULKA Č. 7: MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI PODLE OBORU (ISCED 5-6) A VĚKU (20-34 LET) V OBDOBÍ 2003-2007 (DATA UVÁDĚNA V %)	43
TABULKA Č. 8: POROVNÁNÍ NEZAMĚSTNANOSTI MLADISTVÝCH VE VĚKU 25-29 LET V ČR A RAKOUSKU (%)	43

Přílohy

Příloha č. 1:

Míra nezaměstnanosti podle úrovně vzdělání – ISCED 5-6 (%)

Zdroj: Eurostat

Vysvětlivky:

50,2 – 64,8

64,8 – 68,6

68,6 – 72,6

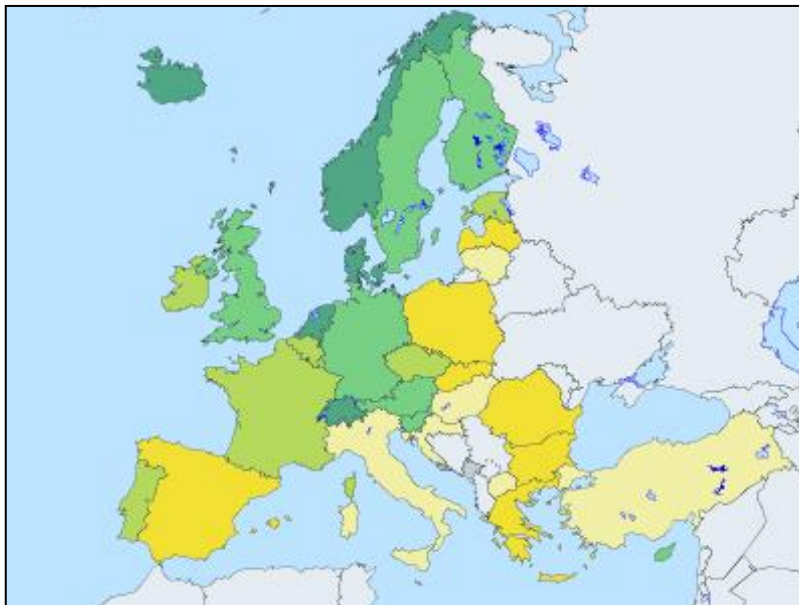
72,6 – 74,4

74,4 – 80,1

N/A

Celková míra zaměstnanosti v členských státech (%)

Zdroj: Eurostat

Vysvětlivky:

43.5 - 57.8

57.8 - 59.7

59.7 - 65.6

65.6 - 72.7

72.7 - 78.6

N/A

Příloha č. 2: Mezinárodní norma pro klasifikaci vzdělávání - ISCED 97

Zdroj: Český statistický úřad: Mezinárodní klasifikace vzdělání (ISCED 97). Vyd. 2008.
<<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/0226-08>>, [29.2.2012]

ÚROVEŇ	PLNÝ NÁZEV ÚROVNĚ
0	Preprimární vzdělání
1	Primární vzdělání nebo první stupeň základního vzdělání
2	Nižší sekundární vzdělání nebo druhý stupeň základního vzdělání
2A	Nižší sekundární vzdělání - přímý přístup ke vzdělání úrovně 3
2B	Nižší sekundární vzdělání - přímý přístup ke vzdělání úrovně 3C
2C	Nižší sekundární vzdělání - konečné vzdělání, přímý vstup na trh práce
3	Vyšší sekundární vzdělání
3A	Vyšší sekundární vzdělání - přímý přístup ke vzdělání úrovně 5
3B	Vyšší sekundární vzdělání - přímý přístup ke vzdělání úrovně 5B
3C	Vyšší sekundární vzdělání - konečné vzdělání, přímý vstup na trh práce, přístup ke vzdělání úrovně 4A
4	Postsekundární neterciární vzdělání
4A	Postsekundární neterciární vzdělání - přímý vstup do úrovně 5
4B	Postsekundární neterciární vzdělání - přímý přístup do úrovně 5B
4C	Postsekundární neterciární vzdělání - konečné vzdělání, přímý vstup na trh práce
5	První stupeň terciárního vzdělání
5A	První stupeň terciárního vzdělání - přímý přístup ke vzdělání úrovně 6
5B	První stupeň terciárního vzdělání - konečné vzdělání, přímý vstup na trh práce
6	Druhý stupeň terciárního vzdělání